

Sofia Katharina Fuchs

*mireasa
tiranilor*

roman memorialistic

**Editura - Bucovina viitoare -
Suceava
decembrie 1998**

Editura "Bucovina viitoare"
Editor PRESS BUCOVINA S.A.
Acționari: MBH Rădăuți, ECUATOR HOLDING Ipotești, REMCET Suceava,
TRUST ORIZONT Suceava, FLORAND Fălțiceni, ORIZONT 2000, ROINVEST
BUCOVINA, PRODCARNSUIN Suceava,
MOBILEXTRA Cîmpulung, Ion Drăgușanul

Sofia Katharina FUCHS

mireasa tiranilor

roman memorialistic

I.S.B.N 973 - 98650 - 7 - 0

EDITURA "BUCOVINA VIITOARE"

Redactor de carte: Ion Drăgușanul

Consilier editorial: Nicolae Cărlan

Tehnoredactare computerizată: Rose Iftode

Tiparul executat la Tipografia *POLIGRAF* Suceava

decembrie 1998

Editura *Bucovina viitoare*

1998

Autoarea mulțumește pentru sprijinul moral și material care a înlesnit apariția acestei cărți.

În ediția românească a cărții este firesc să-i nominalizăm pe prietenii noștri, inclusiv ai României, din Germania, adică:

Rose-Marie Witt

Frantz Witt

Doctor Herfurth

Doctor Engelmann

Familia Tranckle

Familia Peter

Familia Horst Hammel

Familia Seidl

Familia Pöm

Familia Ströbl

Familia Kössner

Familia Schidlmeier

Familia Schpigel

Walter Hornung

Felix

Margot Lehnen (Luxemborg)

Aurel (Australia)

Melvin Murgoci (Canada)

Familia Reilich

Fr. Utte Reilich

Fr. Hippner

O victimă a istoriei

Un roman memorialistic reprezintă în primul rând o atitudine față de istorie. Supus regulilor ei, obligat să trăiască după codul moral al unui anume secol, cod moral care nu-i obligatoriu să fie considerat astfel și în secolul care urmează, omul se revoltă într-un mod tulburător, de parcă s-ar așeza în fața istoriei, în ceasurile ei de liniște, și i-ar zice: **Iată ce-ai făcut cu viața mea!**

De cele mai multe ori, istoria însăși anticipează revolta victimelor și își reconsideră atitudinile, demonstrându-ne că este, asemeni nouă, o victimă. O mireasă a tiranilor, care nu s-ar fi putut exprima niciodată după propria ei voință. Istoria refuză culpabilizările generale și preferă polarizarea vinilor asupra unei singure persoane. Și astfel, tiranul, fie că s-a numit Hitler, fie că s-a numit Stalin, devine responsabil pentru toate tragediile din lume. Se salvează, astfel, imense eşaloane de alți tirani, cărora li se oferă și șansa de a face o nouă istorie, o istorie care pare a fi mai blândă, pentru că nu-și divulgă decât anevoie procedeele. Când se demonstrează că în spatele noilor lozinci stau aceleași principii autoritare, se nasc revoltele și, apoi, revoluțiile. Revoltele rostesc dorul și dreptul omului la libertate. Revoluțiile profită de fondul etern-moral al revoltelor și schimbă polii puterii, înlocuind tirania brutală, primitivizată, vulgarizată, cu o alta subtilă, demagogică, perversă. Peste ani, odată cu înregimentarea în structurile puterii a mercenarilor ideologici sau polițieniști, dornici să facă fiecare carieră, dar lipsiți de subtilitate, și noua putere se vulgarizează, devine brutală și tiranică pe față, născând alte revolte și determinând alte revoluții la fel de mincinoase și de inutile.

Înfățișarea minciunii ne obligă la receptarea unei anume ciclicități istorice, care nu este în fond decât ciclicitatea brutalității directe și a brutalității disimulate.

Cam astea sunt ideile cu caracter de noutate care se pot descifra în cartea *Mireasa tiranilor* a doamnei Sofia Katharina Fuchs, apărută într-o iarnă de sfârșit de mileniu, la Suceava, într-o editură cu nume inspirat, *Bucovina viitoare*. Dincolo de povestea unei familii de nemți bucovineni, care este ruptă brutal de la rosturile și de pe rădăcinile sale, din ordinul lui Hitler, cartea aceasta demunță tocmai alternanța brutalității și amăgirii la care ne condamnă, de milenii, istoria. Se poate trăi și altfel, soluția se află în principiile comunitare de viață ale nemților din Bucovina de odinioară. Se poate trăi dincolo de frământările istoriei, într-o secvență al cărei realism derivă din capacitatea omului de a visa. Visul cu ochii deschiși, visul urmat de fapt, poate aduce edenul pe pământ. Dar, pentru a visa cu ochii deschiși, e nevoie ca omul să-și cunoască foarte bine rosturile sale, să priceapă că truda se vindecă doar cu surâsul care înflorește pe chipul copiilor lui și că drumul spre adevăr nu-i cel deschis de rețelele Internet și de televiziune prin cablu, ci doar cel care trece prin propriul suflet.

Dincolo de mesaje, care, în fond, sunt mai importante decât orice, cartea Sofiei Katharina Fuchs readuce sub irisul contemporaneității secvențe cutremurătoare de viață. Rătăcirii disperate prin Europa ruinată de război, tragedii ale războiului, portrete inedite de ofițeri din ambele tabere angajate în luptă, portrete abia schițate, dar care dovedesc că, dincolo de uniforme și de înfățișarea brutală a tiraniei, există lumea aceea care poate visa cu ochii deschiși și făptui după măsura visurilor. Ofițerul SS care mobilizează rezerviștii sau temutul NKVD-ist care organizează componența trenului cu prizonieri și cu captură de război sunt mult mai umani, mult mai predestinați unei vieți liniștite decât, să zicem, trepădușul de partid care vinde biserica nemțească cooperăției de

consum pentru a fi transformată în complex comercial sau decât ofițerul carierist care, pentru a-și menține dosarul imaculat, este capabil de orice ticăloșie. Tirania brutală îi umanizează pe oameni, pe când tirania subtilă îi abrutizează.

Mireasa tiranilor este și o carte a fidelității. A fidelității față de patria nașterii și față de patria sângelui, a fidelității față de valorile vieții comunitare și față de codul uman al acestei vieți. A fidelității față de adevăr, o fidelitate care te obligă să lupți până la capăt pentru ceea ce e drept, pentru recuperarea întru demnitate a fiecărei clipe a vieții tale.

Cartea asta nu a fost scrisă, ci povestită unui reportofon și reprodușă, după aceea, în pagină. Oralitatea stilului determină un exces de sinceritate care o individualizează.

Sofia Katharina Fuchs își povestește viața învățând din propria-i istorisire. Există în paginile acestei cărți și adevăruri care nu ne sunt străine, de care am făcut mereu abstracție, dar la care putem ajunge și cu ajutorul *Miresei tiranilor*.

Puteți găsi o motivație mai întemeiată pentru a purcede la lectură?

Gavril MĂRZA

Președintele Consiliului Județean Suceava

Cu viața în geamantan

Mă întorc, după o veșnicie, în patria nașterii mele și parcă n-aș mai pleca niciodată din locurile acestea care-mi vindecă sufletul cu aduceri aminte. Iată-mă-s copilă de trei ani și jumătate, în Dealul Ederii, fostul Lichtenberg de lângă Clit, acolo unde coboară domol pădurile din Obcini pentru a se închina omului.

La Lichtenberg-Clit, am avut un cuib strașnic, frumos și îmbelșugat cu de toate, cu niște părinți care aveau cuvânt, și-aveau meserie, și-aveau pământ. Se ajutau unul pe celălalt și se bazau pe sufletul tovarășului de viață ca pe propriul suflet. Erau părinții mei ca un măr rotund, format din împreunarea a două jumătăți de măr rumen, cum se spune în câteva minunate versuri din *Cântarea Cântărilor* a înțeleptului Rege biblic Solomon. Iar mama era o gospodină din primele, care tăcea pâine de secară așa de bună, câte un cuptor plin, de se minunau oamenii satului că numai ei îi ieșea bună și-au pomenit-o peste vremuri. Frământa, seara, făina și cartofii, iar, a doua zi, cocea câte un cuptor de pâine care rămânea proaspătă și bună timp de o săptămână întreagă. Iar sâmbăta, parcă pentru a cinsti o săptămână de muncă rodnică, rostua câte un cuptor de plăcinte cu brânză și de plăcinte cu magiun.

Harnică și vrednică femeie a fost mama. Nu i-a scăpat nici un răsărit de soare și nu se poate ca și soarele să nu fi observat cum umbla mama prin gospodărie, harnică și veselă ca o albină. Făcea și cel mai grozav unt din lume, modelat cu mare artă, pe care îl vindea cu bani buni evreicelor din Rădăuți. Numai un kilogram îl păstra în casă ca să ne răsfete nouă, copiilor, zilele și nopțile. Mama cu sudoarea ei ținea cheltuiala în casă. Se întorcea de la Rădăuți cu salamuri, cu dulciuri, cu ardei și roșii. Noi ne bucuram când o vedeam venind, frumoasă ca o

zână, cu baticul în trei cornuri legat la spate, gospodărește, cu un coș frumos subsoară.

În fiecare zi, mama ne îmbrăca în hălățele albe cu funde roșii la prima butonieră și ne trimitea la grădinița din casa bunicii Fuhs. În fiecare duminică, mergea cu noi la biserică, iar noi, copiii, înfloream pe lângă mama în rochițe și costume frumos colorate și nu era duminică să nu strălucească soarele din plin de parcă și soarele ar fi vrut să se bucure împreună cu noi de deplinătatea vieții.

În casa noastră frumoasă ca o zi de Paște, stecleau cearșafurile din pânză de in și amirosea duios a plante de câmp, alese după o anume știință a vechimii ca să simți că-ți cresc plămâni în piept când pui capul pe pernă. În fața casei, aveam o pădure de lăcrămioare care îmbătau cu mireme nopțile de mai, nopțile lunii în care m-am născut și eu pe pământul binecuvântat al Bucovinei.

Și-aveam vite, și-aveam grădini, și-aveam bunicele aproape, bunica dinspre mamă, Karolina Schaller - în centrul Clitului, unde ținea crășmă mare, cu restaurant și sală de dans cu scenă, bunica dinspre tată, Karolina Fuchs - peste drum, unde ținea grădiniță.

Copiii satului, și cei de grădiniță, și cei de școală, acolo își făceau serbările, iar noi ne mândream cu bunicele, cu scena și cu grădinița lor. Iar bunicul, Ferdinand Schaller, era om cu renume și jurat la Cemăuți. Alături cu judecătorul era pomenit că n-a făcut la nimeni nedreptate sau ceva care cu măhnire să umbrească sufletul omului. Și-avea moșul doi cai mari, pe care-i cunoștea toată Marginea și satele de prin jur, cu care pleca, în anume ceasuri, în orașele cele mari. Încă am apucat, în anii mei de tinerețe, să mă bucur de prețuirea oamenilor și pentru că eram nepoata lui Ferdinand Schaller.

Bunicul Ferdinand a avut nouă copii, doi feciori și șapte fete, din care cinci au plecat în America atunci când le-a venit vremea. Peste vremuri, în anii de restriște, dinspre fetele acelea aflate în America aveau să ne vină vorbe de încurajare și câte o mână de ajutor.

Când mama mea, Rose Schaller, era tânără, venea un notar de la

Arbore, cu trăsucică, și o lua pe ea și pe sora ei mai mică să le ducă la bal la Casa Germană din Arbore. În Arbore, aveam noi neamuri de oameni harnici și cu stare, pe cei din familia Zavadă. Și era atât de frumoasă mama, în ceasurile tinereții ei, încât arboreni strigau, de cum o zăreau, că vine Regina.

La Clit, am avut o copilărie cum alta nu a mai fost. Până în 1940, când împlinisem opt anișori, iar asupra lumii s-a risipit cruzimea războiului, am trăit într-o poveste fără seamăn, spre care mă întorc, măcar cu gândul, ori de câte ori am o clipă de răgaz. În toamna anului 1940, Hitler a hotărât să ne scoată din Bucovina pentru că eram prea aproape de ruși, deci expuși pericolului. Despre ce fel de pericol ar fi putu fi vorba în anul în care armatele germane ocupau pământurile rusești cu viteza pe care le-o permitea tehnica de deplasare a vremii nu știu și n-am știut niciodată.

Tata, Franz Fuchs, care nici el nu intuia nici un fel de pericol rusesc, nu se îndura să plece aiurea pentru că muncise mult și își făcuse cu amamică trudă toate cele de trebuință. Făcuse școala la Cernăuți, învățase meserie temeinică și-acum își făcuse atelier și fierărie în sat. Avea unelte de tot felul în atelier, inclusiv o bormașină la care căutau sătenii cu născunsă uimire. Ne povestea tata, ori de câte ori avea prilejul, despre examenul de absolvire a școlii de meserii din Cernăuți, ne povestea despre locuri și întâmplări, iar nouă ne plăcea povestea vieții lui. Bunicul, Ludwig Fuchs, s-a stins, pe neașteptate, când încă nu împlinisese patruzeci și trei de ani, iar bunica, femeie încă tânără pe atunci, tocmai purta sarcina celui de-al nouălea fat. La șaisprezece ani, tata a fost nevoit să răspundă ca un bărbat adevărat de copilăria celor opt frați ai săi și să-și caute drumul propriu care avea să-l îndreptățească la stima semenilor.

Seară de seară ne povestea tata despre anii copilăriei sale, iar noi îi ascultam istorisirile cu sufletele încântate. Pe atunci, lumea nu se îmbolnăvise încă de singurătate. Lipseau televizorul și radioul și fiecare avea vreme și pentru ceilalți.

Când venea tata, scara, din ferărie, îl vedeam că așterne o movilă de

bani pe masă, pe care-i numărăm eu și mama. Îi puneam, frumos, pe cei mărunți pentru nevoile zilnice, iar pe cei mari pentru pământul pe care tata urma să-l cumpere pentru noi. Și mă bucuram pentru că știam că banii aceia dovedeau priceperea tatei. Când ieșea o lucrare din mâna lui, se adunau oamenii s-o prețuiască, iar bucuria aceea în fața lucrului frumos împlinit valora mai mult decât toți banii de pe lume. De asta, când a trebuit să plecăm, tata avea inimă grea, de parcă ar fi fost izgonit din lumea lui pentru totdeauna.

- Dacă am rămâne? Ce ne pasă nouă de Hitler?

Dar cum să rămânem, când satul se pustiise, când rămăsesem fără prieteni, fără școală și fără biserică? Toți vecinii plecaseră și se auzeau câinii lătrând de foame fără conținere. Rămăseseră vitele legate la iesle și celelalte dobitoace prin acareturi ca pe o planetă nelocuită de oameni.

Se întinsese peste sat o nenorocită singurătate, și n-am avut de ales, a trebuit să plecăm.

- Cine le dă voie ăstora să se joace cu soarta noastră?!, izbucnește tata, sărutând pragul casei pe care nu știm dacă o vom revedea vreodată.

- Soarta omului e în mâna lui Dumnezeu, zice mama ca să-l mângâie, dar vorba pare să-l înfurie și mai tare.

- Soarta omului e mireasa tiranilor! Ei hotărâsc, în numele nostru, cine să ne fie dușman și cine prieten, ei ne smulg tihnei și rădăcinilor după cum li-i voia.

Primii fulgi de zăpadă vin dinspre Obcina Mare, dansează prin aer ca niște fluturi orbiți de lumină, apoi ni se așează pe frunți și pe umeri cu o stranie întimitate.

- Unul ca mine să mai fi fost în sat, și așa rămas! În doi, am fi ținut satul pe mai departe!, a zis tata, la plecare, când fiecare dintre noi, cu geamantanul în mână, se pregătea pentru o viață în geamantan.

Stam în drumul piepțiș din fața casei noastre, privind-o cu nesăț, ca să n-o uităm niciodată. Bunica Fuchs, mama și tata, eu, Eduard, Hubert, Maria și Alfred.

Vreme de cinci ani, după aceea, aveam să tot pribegim, cu

geamantanul în mână, dintr-un oraș într-altul, dintr-o țară în altă țară, terorizați de grija zilei de mâine.

*

Ultimul transport al repatrierii ordonată de Hitler a plecat, din Rădăuți, în primele zile de decembrie ale anului 1940. Începuse să ningă frumos și urma să ne petrecem iarna în

Austria, la Linz. Cu Alipii, în locul Obcinilor, martori ai pomului de Crăciun.

La Linz, o veche cazarmă imperială a fost transformată în lagăr pentru germanii din diaspora. Copiii cei mici, inclusiv Alfred al nostru, au fost luați de la gară de către infirmierele unei creșe ca să nu sufere, inutil, oboseala de peste zi. O zi în care noi, ceilalți, urma să fim luați în evidență, triați și repartizați în spații locative. Familistii - în apartamente, nefamilistii - în dormitoare comune.

Forțoteală, voci întrebătoare, căutări, incertitudine, neliniște - cam astfel ni s-a arătat Linz-ul în acea primă zi, iar tata, după ce a cântărit totul cu luare aminte, a spus:

- Noi n-avem ce căuta aici! Haideți să ne întoarcem acasă!

Dar cum să te întorci, cine te lăsa să te întorci? Trăiam într-o epocă în care destinul omului era hotărât de alții, de cei care vânturau, și pe atunci, lozinci despre drepturile omului pentru a i le spulbera mai ușor pe toate. Așa că am rămas la Linz, mai ales că o întâlnisem pe Nina, sora mamei plecată din Rădăuți cu penultimul transport al repatrierii, și care se străduia să ne îmbărbăteze, garantându-ne că-l aduce ea pe Alfred acasă cât mai curând posibil. Nina locuia tot în lagăr, dar în celălalt bloc. Știa că, odată cu venirea primăverii, urma să fim trimiși, pentru colonizare, în diverse teritorii germane.

Și-a fost frumos Crăciunul la Linz! În ciuda temerilor și incertitudinilor, a fost un Crăciun cu brăduț, cu daruri și cu străvechi cântece nemțești. Un Crăciun care parcă ar fi vestit o nouă naștere și o nouă viață. o viață

care trebuie luată de la început într-un desăvârșit spirit comunitar și național. De unde să știm noi că tocmai Crăciunul acela era, pentru omenire, unul cumplit de trist și de însângerat? Noi trăiam realitatea comunicatelor oficiale, iar comunicatele difuzate la radio vorbeau despre înaintarea armatelor germane ca despre o defilare în zi de sărbătoare. Comunicatele vorbeau despre un imperiu milenar, o împărăție a oamenilor care să trăiască, pentru totdeauna, fericiți și în pace. Războiul, spunea comunicatele, ne-a fost impus. Noi ducem un război pacifist, noi clădim pacea de o mie de ani.

Oamenii se entuziasmau, ascultând comunicatele. Numai tata, care nu-și putea dezlipi gândurile de la casa lui din Dealul Ederii, mormăia neîncetător și nemulțumit, în vreme ce bunica, simțind viitorul cu sufletul, șoptea cu amărăciune:

- Numai să nu ne despartă unii de alții! În rest le-om duce cu sufletul pe toate...

*

Odată cu primii muguri ai primăverii, apar și veștile.

- Gata, plecăm la casele noastre cele noi!

Oamenii își fac valizele. Au câteva hăinuțe, câte o plapumă și câte două perne, pe care mereu le așează în valize și mereu le scot.

- Dacă ne împărtășe prin orașele lumii până ce n-om mai ști unii de alții!?, se îngrijorează bunica Fuchs, pregătind, pentru a nu știu câta oară, geamantanul.

E ciudat cum, în ceasurile grele, un geamantan jerpelit poate ține loc de casă. Duci în el nostalgia locurilor de basm ale copilăriei și ajungi să-l prețuiești ca pe nimic altceva pe lume. Noi și geamantanele noastre rătăcind printr-o lume oarbă, străină.

Neliniștile bunicii aveau să se împlinească, în curând. Când vine vestea că fetele vor pleca în Oderberg, în Austria, iar noi, ceilalți, în Cehia. la Ausig pe Elba, bunica făcea, pentru ultima oară valiza. Era, în picioare.

pe un scaun, când a împietrit ca o statuie și ne-a zis:

- Cum să mai trăiesc eu cu sufletul despicat în două?

Și a murit bunica, în clipa următoare, de parcă și ea, și plânsul ei ar fi ars, dintr-odată, până la capăt.

Exact în aceeași clipă, undeva, departe, în Bucovina, în preajma casei în care bunica finuse grădiniță pentru copiii satului, un stejar s-a despovertat, dintr-odată, de toți mugurii și de toate frunzele fragede. Și s-a întins covor veșted până pe treptele bisercii și până pe treptele grădiniței, dar nimeni n-avea vreme să cerceteze poveștile desfrunzirii. Iar noi, cei care scoborâsem din sufletul blând al Karolinei Fuchs, ne aflam prea departe, întâmpinând serile cu lacrimi și foame.

- Voi ați vrut, voi ați vrut să plecăm!, părea să ne dojenească tata, când nu mai puteam îndura foamea, supărat mai curând pe slăbiciunea care l-a făcut să se supună ordinului lui Hitler de a-și părăsi casa. Voi ați vrut în Germania, așa că nu vă mai plângeți!

Plângem. Vreme de doi-trei ani, plângem. Pe dinăuntru plângem, iar lacrimile noastre se ivesc, dimineța, pe frunzișul dezlănțuit al pădurilor de la Clit.

*

O înmormântăm pe bunica și ne dor ultimele cuvinte ale preotului, care sunt mult prea convenționale, mult prea străine sufletului ei. Peste câteva zile, sărutăm mormântul și plecăm la Ausig pe Elba, în Cehia. Nina pleacă în Austria, la Oderberg. În clipa despărțirii, nu știm dacă ne-om mai revedea vreodată. 'I răim într-o epocă în care nimeni nu-și poate cunoaște viitorul și, poate și de asta, se agață cu disperare de fiecare clipă a vieții.

În lagărul din Ausig pe Elba e rău. Măncarea proastă, fierturile cu orez, cu spanac și cartofii fierți în coajă trezesc nostalgia culinare bucovinene. În Bucovina, la noi acasă, omul se pricepe la bucate, știe să le rostuiască în delicioase amestecuri aromitoare de tresar, polticioși.

chiar și îngerii din cerurile albastre de deasupra.

Ca să scap de nostalgia sărmăluțelor în foi de hrean și a șuncilor afumate, mama îmi cumpără o înghețată. O mănânc cu poftă, fără să știu că e veche și că, în numai câteva ore, voi deveni pacienta spitalului de copii din Schreckenstein.

Spitalul pentru copii, care funcționează și astăzi și va funcționa și în mileniul următor, a fost amenajat într-un minunat castel medieval, în mijlocul unui uriaș parc de vânătoare, pe malul lacului Kappellsee. Peste o jumătate de veac, când aproape că uitasem de întâmplarea de demult, avea să-mi cadă o carte de pe raftul bibliotecii, o carte despre spitalul copilăriei mele, care parcă din lumea basmelor se intrupase. Pentru că eu am trecut prin spitalul Schreckenstein fără prea multă suferință, ca printr-o lume ireală, dar minunată. Nu mai întâlnisem niciodată atâta frumusețe, atâta perfecțiune gospodărească precum cea din străvechiul castel nobiliar ceh. Într-un anume fël, castelul acela mi-a fost model pentru întreaga viață, adică mereu am vrut să fac totul cât mai bine, așa încât să-i pot bucura și pe alții. Cred că, în copilăria lui, și tata a avut ca model un castel de poveste, altminteri n-ar fi izbutit să facă totul cu atâta suflet și cu atâta artă. Și mai știu un lucru de la tata, anume că omul vrednic izbutește să lase urme ale trecerii sale pe pământ oricât de ostile i-ar fi vremurile. Cine nu izbutește nu-i vrednic, îi lipsește puterea de a lupta sau este mult prea lenș.

În spitalul de copii Schreckenstein a fost internat și Alfred, după o nefericită vaccinare Schalach, care a avut asupra lui consecințe dezastruoase. Alfred împlinise, în 1942, doar doi anișori și, la doar doi anișori, a avut de suportat șaisprezece operații de otită în doar opt luni.

Cumplit a mai suferit bietul copil! I se cangrenase și cotul, și subsuora stângă, iar medicii, pentru că nu mai întrezăreau nici o salvare, i-au cerut tatei acceptul de a-i amputa mâna. Tata s-a cutremurat și a zis:

- Nu! Decât să-l văd că trăiește fără o mână, mai bine să-l văd mort!

Și l-a luat pe Alfred din spital. L-a învelit într-o pernă, că altfel nu

putea fi luat, atât era de fragil și de slab.

Alfred a supraviețuit, deși la multe și cumplite încercări avea să-l mai supună viața. Îl mai doare și îi mai curge urechea stângă și azi, dar nu se plânge. Nu cred că a auzit cumplita opțiune a tatii din vara anului 1942, dar sunt convinsă că filosofia asta de viață, care vine spre noi din strămoși, a împărțit-o pe deplin. Omul trebuie să se împlinească prin propriile lui forțe. Are obligația de a se împlini, de a da în el tot ce-i mai bun. Altminteri, la ce bun să mai faci umbră pământului?

În toamna anului 1942, pe 7 noiembrie, s-a născut, la Ausig pe Elba, sora mea Hedia. Vreme de o jumătate de secol, Hedia nu și-a știut locul nașterii și multe necazuri a avut din cauza asta. Abia în 1994, când am sfătuit-o să se adreseze autorităților cehe, și-a primit certificatul de naștere care-i conferă drepturi în Germania contemporană. În definitiv, până și suferința poate conferi niște drepturi. Cei care provoacă suferința au, arareori, parte de muștrările istoriei. Cei care suferă din vina altora sunt mereu uitați de istorie, dar beneficiază din partea societății, când se așteaptă mai puțin, de unele reparații mai mult sau mai puțin morale.

*

În primăvara anului 1943, suntem expediați spre Polonia pentru a coloniza un sat cu gospodării nemțești străvechi, abandonate de prea multă vreme. S-au scurs secole peste streșinile caselor din Zator, măcinând pereții, gârbovind ferestrele, întunecând fântânile. Ni se spune că trebuie să punem treburile la punct și că avem obligația de a face să rodească 57 de hectare de pământ. Care devin ale noastre, cu condiția ca rodul lor să slujească Reich-ul milenar. Noi primim cartele pentru pâine și atât.

Până una alta, suntem încartiruiți în castelul contelui Kraj-Patowsky, care a fost trasformat în lagăr. Urmează să înnoptăm în sala amelor, o încăpere cu ferestre spre râul Weisser și cu vitrină uriașă pe peretele dimpotrivă. În vitrină se află, mascată sub o oglindă uriașă, ușa secretă

a unui tunel care duce și la biserică. și la debarcaderul de pe râu, un tunel prin care a fugit contele Kraj-Patowsky în clipa în care castelul i-a fost ocupat de armatele germane. Ne adăpostim în castel, dar nu punem geană pe geană - de teama contelui.

Ziua, luăm casele în primire și ne apucăm de treabă. Muncim zoriți și de spaima nopților petrecute în castel, dar și sub presiunea amenințărilor cu lagărul de la Auschwitz, aflat la 16 km distanță de cătunul Zator. Încă din zori, în fața castelului de la Kraj-Patowsky a fost parcat un camion în care au fost imbarcați nemții bucovineni care au dat curs cu întârziere ordinului lui Hitler de a-și părăsi locurile natale. Fiind fierar, tata a scăpat de lagăr, dar ceilalți au tot împins vagoanele prin cumplitul Auschwitz timp de nouă săptămâni. Când s-au întors, erau atât de sleiți de puteri încât nici nu puteau coborî din camion. Li s-a pregătit mâncare bună, dar au refuzat să se atingă de ea, și-atunci, într-o solidaritate tăcută, toți am refuzat mâncarea. Priveam spre bieții oameni, albiți în numai două luni de zile, îngârboviți în doar nouă săptămâni care au durat cât un veac.

Nu știu ce-au simțit frații mei, atunci, dar eu am suferit. Totul era negru. Dincolo de negură, ca o lumină plâpândă se afla patria mea. Când plecasem, la opt-nouă anișori, știam românește și simțeam românește.

Reparații. Muncim. Șapte familii germane, rupte din locurile în care își au rădăcinile, încearcă să prindă alte rădăcini în solul polonez al Voievodatului Katowice. Localnicii lucrează în gospodăriile și pe ogoarele noastre cu simbrie de la stat. Noi îi întâmpinăm cu obiceiuri bucovinene, omenindu-i cu mâncare și cu câte un păhăruț de vodcă la câmp. Ba le mai și facem parte din bucatele pământului muncii noastre comune, iar, în zorii zilei, alerg din casă în casă ca să împart lapte familiilor poloneze. Învăț din mers poloneza și sporovăiesc, plină de veselie, cu copiii și cu bătrânii. Habar nu am că, în sud, la o azvărlitură bună de băț, se află căsuța noastră din Dealul Ederii Clitului. Eu iubesc Zadorul și vreau să prind rădăcini în viața nouă care urmează. La Zador, pe

24 mai 1944, se naște surioara mea Erika, iar prietenii ne dăruiesc un cărucior alb, pe care, peste un an, aveam să-l târâm de-a lungul și de-a latul Europei.

Când începe școala, fac trei kilometri până la școală. Prin arșiță, prin viscol. Când viscolește, rătăcesc drumul, mă scufund în râu, mă lupt cu râul, cu frigul, cu viața. Supraviețuiesc. Intru până la genunchi în apă și ajung cu ciorapii înghețați la școală. Supraviețuiesc. Învăț să supraviețuiesc, învăț polona, mă împrietenesc cu bătrânii și copiii Poloniei. Așa e felul meu. Mereu găsec cuvinte să mă pot apropia de oameni, să-i înțeleg, să-i mângâi. Beneficiez de un fel de maturitate care mă ajută să supraviețuiesc. Iar anii trec, se rostogolesc peste urmele tălpilor însângerate ale războiului.

Pe 15 ianuarie 1945, înham calul la sanie și plec să fac cumpărături din orașul Grastorff. Știu că ziua de 15 ianuarie e ziua lui Eminescu, poetul căsuței noastre de departe, știu și poezia **O, mamă**, pe care o spun, uneori, frunzelor și vântului. Am, deja, doisprezece ani și mă bucur de încrederea părinților. Rătăcesc prin oraș încercând să mi-l apropiu de suflet.

- Aici învăț, aici mă pregătesc pentru viață!, îmi spun de parcă aș încerca să-mi conving sufletul că trebuie să uite de poveștile de odinioară.

Și n-am când sfătui prea multă vreme cu sufletul meu pentru că atmosfera începe să se clatine de zgomot, un zgomot dur și neașteptat, iar ochii mei de copil văd, pentru prima dată, imaginea de metal a războiului. Trec tancuri, motocicletele, camioane, trec uniformele descurajate și descurajante ale războiului. Privesc înfrigurată dezlănțuirea aceea de singurătate, o văd lunecând zgomotos dincolo de linia orizontului, apoi gonesc cu sania spre casă.

- Ce-ai pățit?, mă întreabă mama, iar îngrijorarea parcă îi sporește frumusețea.

- Mamă, zic, trebuie să tăiem, astăzi, porcul!

- Nu, azi. Măine.

- Măine, nu mai ai fericirea să tai porcul! Măine, vine frontul, mamă!

- Ce prostii vorbești acolo?

- L-am văzut, ai să-l vezi! Imediat, ai să-l vezi!, tremur eu ca o vârgă de mesteacăn.

Și n-am când spune mai mult, pentru că poarta se deschide, iar un soldat german dirijează patru camioane spre curtea noastră. Din camioane sar umbre în uniforme, se umple casa noastră cu umbre în uniforme. Umbre flămânde care întorc totul cu josul în sus.

Spre seară, când nici nu apucasem să ne dezmeticim, vine ordin de la primărie ca, la ora unsprezece noaptea, să fim la gară.

- Și eu cui rămân?, se aude, atunci, glasul lui Johannes Klimcec, bătrânul localnic care se aciuase pe lângă noi și la care țineam din toată inima. Cu cine să mai întâmpin sărbătorile, pentru cine să mă mai bucur?

Mi-era tare drag bătrânul! Și dragi mi-au fost oamenii Poloniei pe care i-am cunoscut. Îi omeneam la ogor cu mâncare și o sticlă de vodcă, le îmbeșugam sărbătorile cu ce aveam.

- Voi mergeți, dar eu cui rămân?, tânguie bătrânul, în vreme ce mama fierbe câteva ouă și îndeasă în geamantan câteva haine și pâinea de peste zi a familiei noastre.

Plecăm în noapte, lăsând în urmă câțiva ani de viață zidiți într-o gospodărie. Fiecare om e un Meșter Manole, adică își zidește sufletul și dragostea în ceva.

Ajungem la gara din Grastorff. Viscolește, întunericul împrășteie perdele zdrențuite de omăt. Și trenul nu vine. S-a pierdut în imensitatea înghețului pentru totdeauna, blocat de podurile și de șinele aruncate în aer de partizani.

În zori, suntem mânați spre altă gară, spre Schtalthamer, alt oraș al ierilor fără speranță. În timpul nopții, tata a tras o fugă până acasă să-și ia paltonul.

- Ca la abator era în casă la noi, zice. Au tăiat porcii.

- Am știut, îi zic mamei, în vreme ce văslim prin zăpadă spre gara de pe linia orizontului.

Trec pe lângă noi camioane și tancuri, trec umbrele descurajate și

descurajante ale războiului. Războiul își împinge tăvălugul pe șosele, iar noi rătăcim cu sania prin câmpul înzăpezit. Și se răstoarnă sania, iar pe surioara mea o înghit nămeții. Încă nu are un an și o înghit nămeții. O căutam, cu disperare, până ce o găsim, că doar n-o putem lăsa pradă înghețului fără sfârșit. Și grăbim spre gară ca spre o izbăvire.

Localnicii invită familiile cu copii prin casele lor, la căldură. Trece ziua, vine iar noaptea de ghiață, noaptea de dincolo de ferestrele cât palma ale caselor încălzite. Picotim de somn și visăm cu ochii deschiși sosirea trenului care să ne readucă în lumea de vis a copilăriei. Până ce apar zorii așteptăm trenul speranței.

- Ce așteptați, aici?, năvălește în casa polonezului un ofițer în uniformă felđgrau și cu cască de război. Ce așteptați când sunt numai douăzeci și patru de kilometri până la front? Nu auziți tunurile? Nu auziți cum se rostogolește pârjolul morții peste voi?

Am numai doisprezece ani și o neomenească dragoste de viață. Ies afară, la sanie, și mângâi, și netezesc iapa noastră, și-i spun:

- Ce faci tu? Tu rămâi aici, cine știe ce se întâmplă!

O mângâi și o netezesc cu gesturi bărbătești, de ființă care vrea să trăiască. Știu că voi trăi, că voi supraviețui războiului, și-mi pare rău de căluțul acesta care rămâne, aiurea, în voia soartei, să-mi păzească o parte din copilărie. Dacă oi fi avut copilărie, pentru că e aproape sigur că, în vremuri de război, chiar și copiii trăiesc cu maturitate fiecare clipă a zilei, fiecare întâmplare.

Și vine un tren, ultimul tren al speranței. Odată cu lumina zilei sosește trenul acela de la Breslau. Nu are geamuri, nu are uși, dar este, cu siguranță, cel mai frumos tren pe care l-am văzut vreodată. Năvălim asupra trenului, ne înghesuim în speranță. Locomotiva gălăie și se chinuie să lase între noi și front, între viață și moarte, o zi și o noapte. Izbutește, Ocolim poduri bombardate, șine aruncate în aer, orașe distruse și ajungem în Cehoslovacia, la Aibauch. Flămânzi și înghețați, coborâm pe peronul gării din Aibauch ca să ne adăpostim în restaurantele din vecinătate.

Până atunci, nu mai văzusem niciodată răniți. Nu-mi puteam închipui războiul decât ca o aglomerare de mașini și umbre în uniforme, de frig și zgomot, de spaimă și fum. Abia acum, când micul orașel Aibauch geme de suferință, când soldați mutilați sângerează pe târgi, pe străzi, prin case, prin biserici, abia acum când văd umbrele fără picioare și fără mâini chinuite de suferință, mă cutremur în fața grozăviei războiului.

- Ce-i faceți sufletului istuia?, simt nevoia să strig înspre oameni și înspre Dumnezeu.

Și nu-mi mai este frig, și nu-mi mai este foame. Tristețea lumii întregi mi se revarsă în suflet, ca plumbul topit mi se revarsă în suflet și nu-mi mai simt, și nu-mi mai aud trupul. Tristețea lumii întregi se revarsă și-n celelalte trupuri, iar toate mamele de pe pământ încep să plângă. Le aud pe toate reunindu-și sufletele într-un plâns apocaliptic. Le aud pe toate mamele cum întreabă unde li-s copiii și n-am putere să le răspund și să le mângâi pe fiecare în parte. Îi aud pe copiii lor văietându-se de durere și implorând moartea să vină, dar moartea așteaptă cinică inițierea în toate tainele suferinței. Sufără omenirea cum n-a mai suferit niciodată, iar eu sunt martorul insuportabilului ei calvar.

Locuim într-o căsuță din Aibauch și nu mai știm ce să credem despre lume. Pare să fi venit stărfitul, s-a împrăștiat suferința dintr-un capăt al ei în celălalt cu atâta intensitate încât nu se mai aud comunicatele triumfaliste ale posturilor de radio. E atâta neliniște panicoasă în jur încât refuzăm să ne imaginăm viitorul și să mai ieșim din căsuța ce ne-a fost repartizată. Și, deodată, în liniștea noastră dau buzna doi ofițeri germani, în ținută de război, ca să-l ia pe tata.

- Heil Hitler! Tu îmbracă uniforma de rezervist și urmează-ne!

Tata are uniforma asta de vreo doi ani de zile. I-a fost dată la Zator, dar nu și-a închipuit că va trebui s-o îmbrace vreedată. Germania părea, pe atunci, atât de invincibilă încât uniforma era mai curând un simbol al unei anume identități, decât un efect militar. Și iată că tocmai acum, când neliniștile sufocă un întreg continent, vin aștia să-l ia pe tata și să-l ducă în traseele lor afurisite!

- Întâi ne împușcați pe noi, și pe urmă îl luați pe tata!, mă aruncă disperarea în fața ofițerilor de front.

Tata se sperie că împotrivirea i-ar putea face pe militari să deschidă focul. În război se poate întâmpla orice. Mă ceartă tata, ba îmi dă și două palme ca să-mi scuze ofițerii afrontul.

- Tu să nu te bagi! Îți dai seama ce faci, fato?

- De ce-am mai trăi! N-ajunge că suntem ca țiganii pe drumuri tot timpul?, scâncesc eu și mă trag deoparte.

Multe s-au scris despre ofițerii germani, despre fanatismul lor față de cauza lui Hitler. Dar ofițerii care au venit să-l ia pe tata și-or fi amintit, probabil, că, undeva, prin Germania, și copiii lor au nevoie de ei și ar prefera moartea despărțirii, și-atunci li s-a înmuiat sufletul.

- Heil Hitler!, au salutat ofițerii cu glasuri răgușite și au plecat pentru totdeauna.

Fără tata. Tata a rămas cu noi.

Ultimul ordin pe care îl primim în numele lui Hitler este să plecăm la Leibauch, tot în Cehia. Când ajungem, pricepem că Leibauch este deja un oraș părăsit, un oraș mort. Ne adăpostim în fosta fabrică de săpun și ascultăm comunicatele radio, dar comunicatele sunt din ce în ce mai rare și mai imprecise.

- În luna mai, Praga este cel mai frumos oraș din lume!, spune un glas rătăcit prin imensitatea fabricii de săpun din Leibauch, o voce modelată de o stranie nostalgie.

Înseamnă că am și împlinit treisprezece ani, dacă suntem în luna lui mai - îmi zic eu, când aud vocea aceea, pregătindu-mă să plec să cumpăr lapte. Avem nevoie de lapte pentru Erika, surioara care scâncește molcom în căruciorul ei alb.

Merg pe străzi și încerc să-mi închipui că primăvara va dura o veșnicie. Ar fi bine să dureze o veșnicie pentru că omenirea are nevoie de un îndelung răgaz pentru a renaște.

Merg pe străzi, respir aerul primăvăratec și devin conștientă de frăgezimea vârstei mele. Mă bucur de fiecare mugur, de fiecare rază de soare. Mă las călăuzită de fiecare mugur și de fiecare rază.

Deodată, zăresc într-o vitrină portretul lui Hitler, cu colțul înfășurat într-o panglică neagră. Tresar cuprinsă parcă de o speranță difuză, apoi fug spre ai mei și strig:

- Tatăăă, Hitler e mort!

Tata se zvârcolește, pe dinăuntru, sub povara blajină a unei luminițe.

- Ce spui tu?

- Hitler e mort! Mergi, mergi și vezi!

Și chiar în clipa aceea, la câțiva pași de noi, în halda de cenușă, cade o bombă. O vedem, o auzim sculundându-se în cenușă și ne âinem respirația.

Gata!, gândim. Vine moartea, momânt ne va fi depozitul de cenușă al fabricii de săpun!

Așteptăm. Nu știm cât așteptăm, dar bomba nu mai explodează. Asta înseamnă că mai avem de îndurat, că suntem datorii să ieșim în calca suferinței.

Părăsim fabrica și întâlnim un oraș cuprins de panică. Ni se spune că noi, aștia care suntem ai nimănu, trebuie să ajungem la lazaretul din pădure, la spitalul militar de pe malul unui lac liniștit. Avem noroc, putem părăsi orașul fără neplăceri, iar spre seară ajungem la lazaret. Spitalul - vraște. Pe undele lacului plutesc fotografii și documente, iar în clădire e un haos de nedescris. Hotărâm să petrecem noaptea în clădire, în vreme ce tata rămâne afară să facă de strajă.

Din depărtare, se aud explozii și se văd sclipăte de lumini colorând cerul în sânge.

*

În zorii zilei, pomim la drum. Există un drum prin pădure care, cu siguranță, duce spre un capăt de lume și pe el pomim. Mama camuflează căruciorul alb al Erikăi, militărește, cu crengi. Mărșăluim. Triști, apatici, fără adresă mărșăluim. Mărșăluim și ne împiedicăm de arme și de echipament militar abandonat.

- Tată, au voie să-și abandoneze armele?

- Nu. Dar asta înseamnă că războiul e gata și că Germania l-a pierdut. De-acum, putem să ne întorcem și noi la căsuța noastră cea adevărată.

Mărșăluim. Culegem fotografiile abandonate și le privim din mers. Războiul renunță la toate identitățile sale. Omenirea se rușinează de genocidul universal pe care l-a făptuit și își caută o nouă identitate pentru a o lua de la capăt.

Ajungem într-un sat cu cearșafuri albe înălțate spre cer și pricepem că, într-adevăr, s-a terminat războiul. Urcăm în primul tren care trece pe acolo și coborâm când trenul oprește lângă un oraș ruinat. O ruină înspăimântătoare, care fusese, până de curând, legendarul oraș Dresda.

Asupra Dresdei s-a abătut cel mai cumplit bombardament din întreaga istorie a omenirii. Capacitatea explozivă a bombelor a fost de zece ori mai mare decât a celor două bombe finale aruncate asupra Hiroshimei și a orașului Nagasaki. Au murit peste un milion de oameni, în marea lor majoritate - civili, dar America și Anglia n-au regretat niciodată apocalipsa conștient provocată.

- Dumnezeule, ce poate face istoria din omenire!, oftează mama lângă ruinele jalnice ale Dresdei.

- Istoria e mureasa tiranilor. Omenirea întregă e mureasa unor tirani săngeroși!, zice tata, la fel ca odinioară, în pragul casei noastre, dar eu îs încă o copilă și nu înțeleg pe deplin cât adevăr este în spusele tatii.

Stăm lângă împărăția ruinelor și doar privim cu sufețele înfricoșate. Și nu pricepem cum poate omenirea să-și facă sieși atâta rău. Stăm lângă ruinele Dresdei și ne închipuim că tot pământul a fost prefăcut în ruine, și nu știm ce ne-ar mai rămâne de făcut. Acolo, lângă suprema dovadă de barbarism a războiului, ne găsim soldații ruși și ne supun unui sumar interogatoriu, apoi ne mână spre gară. Fără dușmănie, ci doar cu graba de a îndeplini un ordin ne mână spre gară soldații ruși, apoi se grăbesc să golească butoaie cu bere și să danseze kazaciokul pe ritmurile unei armonice arhaice. De noi se ocupă un ofițer NKVD, care ne spune să ne pregătim pentru că fiecare om trebuie să se întoarcă în locurile natale.

- Acuși-acuși, se formează trenul și plecați acasă! Așa că, fiți mereu pregătiți de plecare!

Și despre comisarii NKVD s-au scris o mulțime de grozavii, dar se vede treaba că nu toți au fost la fel. Cel care ne-a interogat pe noi, de pildă, era chiar un tip cumsecade, bucuros că s-a încheiat cu bine războiul. Dacă ar fi fost după sufletul lui, omenirea ar fi trebuit să respire ușurată și fără ură începând cu prima zi de pace. Numai că nu începea epoca bietului comisar, după epoca lui Hitler, ci epoca lui Stalin pentru o bună parte din Europa.

*

Trenul întoarcerii are optzeci de vagoane. Le număr, răbdătoare, de două ori și-mi ies tot atâtea la număr. În vagoane - utilaje demontate din fabricile germane, soldați sovietici, prizonieri de război și refugiați. Văd și două vagoane încărcate cu vite.

Plecăm spre Cehoslovacia. Toate drumurile noastre rătăcitoare trec prin Cehoslovacia.

Poposim în gara din Praga. Suntem dați jos din vagoane pentru că urmează să se formeze noi garnituri de tren, cu destinații precise, astfel ca fiecare să ajungă la destinație. Mama așterne plapuma și două peme

pe peron și ne strângem toți puii ei lângă ea. Adormim, iar tata, Eduard și Huber rămân de pază ca să ne dea de veste când vine trenul nostru.

Deodată, se aud vocile scrâșnite ale soldaților, iar un tren trage la peron. Ne ridicăm, strângem plapuma și pernele și grăbim spre vagoane. Ne înghesuim unul într-altul, ne înclăștam unul de altul să nu ne pierdem. Sau, dacă, totuși, ne-om pierde, să ne pierdem împreună. Eu, Maria, Alfred, Edia, mama și sora cea mică, Erika, în brațele mamei. Tata și frații cei mari nu-s. I-au luat rușii, i-au rupt de noi, de trenul și de noaptea noastră fără sfârșit.

- Ceva nu-i bine, mamă!

- E război.

- Eu mă duc să-i caut, mamă! Cu ei alături, până și războiul se mai poate îndura.

Trec dintr-un vagon în altul, fac echilibristică pe tampoane. Și mi-e frig, și mi-e cumplit de frică, dar nu într-atât încât să renunț la speranță. Merg dintr-un capăt în celălalt al trenului, apoi iarăși și iarăși, până înțeleg că am rămas singure. Mă întorc lângă mama și zic mai mult pentru mine decât pentru ea:

- Poate ei sunt pe undeva, iar eu oi fi trecut pe lângă ei fără să-i văd.

Și iar încep să-i caut. Până dimineța, până pe granița Poloniei îi tot caut.

Trenul oprește, acolo, între țări, la Meryschostra. Lumea coboară și se așează pe iarba terasamentului. Dau ocol trenului căutându-i pe ai mei, dar ai mei nu-s și inima mi se zbate în piept ca o vietate hăituită.

- Ia!, îmi întinde un soldat rus o căpăfănă de zahăr și o cană cu lapte.

Clatin din cap a împotrivire, apoi încep să-i explic, în polonă, că nu-l găsesc pe tata și că nici pe frații mei cei mari nu-i găsesc.

La câțiva pași, tristă și tăcută ca o statuie, mama privește absentă spre zarea din urmă.

- Ce facem, mamă? Ne întorcem să-i căutăm?

- Eu nu mai știu... Eu nici nu mai știu ce avem de făcut...

Petrecem noaptea într-o clădire a Crucii Roșii. Fără speranță, fără

să știm ce vrem. În zori, urcăm într-un alt tren de marfă, un alt tren al prizonierilor de război și al utilajelor capturate. Ne întorcem la Praga și ne agățăm, disperați, de soldații ruși, care nu pricep ce vrem și ne duc la sediul Crucii Roșii. Întrebăm și acolo de tata și de frați, dar nimeni nu ne poate spune nimic.

- Poate au plecat cu un alt transport. Mereu pleacă transporturi cu oameni și cu pradă de război spre Uniunea Sovietică, ne spune o funcționară a Crucii Roșii, care ne face acte pentru repatriere.

Urmează să ne întorcem, prin Ungaria, singuri acasă.

- Mamă, să ne întorcem! Eu știu că și ei vor veni acolo!

Străbatem o țară incenușată și ne pierdem într-o câmpie nesfârșită, fără să putem ști pe unde ni-s drumurile. Dintr-o gară uitată de Dumnezeu adun niște surcele, două pere și iau apă ca să fac un terci pentru mama și pentru frați din făina bine pusă pe fundul căruciorului alb al Erikăi. Soră-mea cea mică are un an și încă n-a fost înțărcată. Se hrănește, inconștientă, cu viața mamei.

- O!, nu mai pot! Asta sugerează sângele din mine!, zice mama, dar fără să se hotărască s-o înțarce pe Erika.

Suferim de foame și de sete. Câte cinci zile și cinci nopți, trenul circulă fără oprire prin pustietate, apoi, poposește, vreme de alte cinci zile și alte cinci nopți, în căste o haltă și mai pustie. În vremea popasurilor, e înfricoșător de tăit. N-ai voie să mergi să cauți de mâncare, iar fetele tinere sunt luate cu forța, duse în crânguri și violate. Morții sunt abandonaji lângă calea ferată. Mor pe capete bătrânii și copiii mici, dar copiii au, totuși, parte de câte un moment. Ei încap în lăzile de muniție. Se presoară pe pieptul lor margarete, iar lada de muniție se îngroapă, în grabă, la primul loc de popas.

Vreme de o săptămână ploioasă, circulăm în vagonul cu cărbuni, cu cerul apos deasupra capului. Încercăm să ne apărăm de potop cu o pătură, dar nu izbutim. Dacă există iad, după o săptămână petrecută în vagonul cu cărbuni, știm cum arată.

După vreo șapte săptămâni, aflăm că străbatem Ungaria,

îndreptându-ne spre România. Unguroaicele dintr-un orașel cu gară iau trenul cu asalt și împart fiecăruia fel de fel de bunătăți. Mușcăm din slănină iute și prindem puteri. Renaștem. Trupurile noastre se întorc la viață

Când intrăm în România, un plâns senin ca o dimineață de mai îmi despovărează sufletul.

- Mult dorită țară în care m-am născut, patria mea unde eu îmi făceam gânduri că o să ajung în cele din urmă ca să-i gădesc pe tata și pe frații mei, unde ne e cuibul care a fost îndestulat cândva, îngăduie-mi ofranda acestor lacrimi!

Nu rostesc cuvinte, ci îmi trăiesc patria cu amețitoare sinceritate. Îmi trăiesc patria mai presus de viață și numai cel care, la rândul lui, a trăit-o vreedată îmi poate înțelege, acum, sufletul.

La Oradea, în trenul rusesc urcă ostașii români. Ne văd, discută cu noi, apoi hotărâsc să ne opească în țară.

- Oamenii ăștia s-au născut pe pământul acesta, sunt români de-ai noștri și aici rămân!, hotărâsc ostașii moștri, iar rușii nu li se împotrivesc.

Coborâm din trenul rusesc și urcăm într-un tren românesc cu destinația Arad. Acum, știm încotro ne ducem. Acum, începem să ne întrezărim destinul.

Vreme de două săptămâni, la Arad, într-un lagăr pentru refugiați organizat într-o școală, suntem îngrijiți și prindem puteri. Pe perete zărim fotografia tânărului Rege, de parcă ni s-ar aminti mereu că ne-am întors acasă. Și, cum prindem puteri, cum începem să ne îndreptăm fiecare spre melegurile natale. Cântă sufletul în noi de bucurie, cântă cu dulce inconștiență sufletul din noi, pentru că el încă nu știe că soarta noastră, care a fost mireasa lui Hitler, va deveni mireasa lui Stalin, iar, după aceea, a altor tirani mai mărunți, dar la fel de săngeroși și de inumani.

*

Ve a am o t a d u a o l i c a a p u n g a e a d , v a l i c u m a m a i f o s t c a n d v a .

Mama

Tata

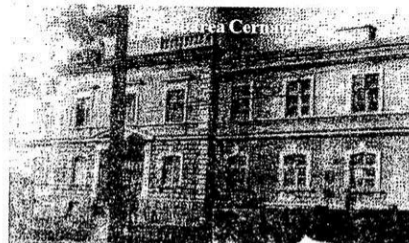

1943

Schreckenstein

area Cornu

Tresare mama și, când ridică ochii, nu-și crede văzului. Tata și frații se întorceau acasă cu căruța unui localnic.

Eu mă aflam în cireșul doamnei Vlașin. Culegeam cireșe și mă gândeam la cei pierduți. Și, deodată, îl aud pe tata întrebând-o pe mama:

- Cum te-ai descurcat? Pe Sofia o ai?

- Dacă nu era copila asta, eu eram... Nu mai găseai nimica din noi...

Și, dintr-odată, cireșul îmi păru un imens cer înstelat, căruia am prins să-i fur stelele cu gura.

*

Tata, Eduard și Hubert vin direct din închisoarea centrală din Cemăuți. Au avut noroc că nu i-au mai ținut puterile, că s-au prăbușit în fața ofițerului NKVD exact în clipa în care acesta, după un interogatoriu sumar, dar aspru, le ordonase să se ridice pentru a se alinia într-un convoi de prizonieri destinați Siberiei. Ofițerul i-a privit surprins și, în loc să ducă mâna la pistol și să le expedieze câte un glonț în ceafă, cum se spune că procedau, de regulă, cei din NKVD, a ordonat să li se facă, grabnic, actele pentru repatriere în România.

- Oricum nu ajung în Siberia, așa că lăsați-i să se întoarcă la ai lor!, a ordonat ofițerul acela care, cu siguranță, s-a născut dintr-o mamă și datorită căruia, dacă o fi avut vreme să iubească o femeie, femeia aceea a născut oameni.

Tata, Eduard și Hubert, care rămăseseră să vegheze asupra somnului nostru pe peronul gării din Praga, au fost înșfăcați de o patrulă sovietică și expediați, drept prizonieri de război, prin Polonia, spre închisorile Uniunii Sovietice. În mod firesc, tata ar fi fost prea bătrân, iar frații mei prea tineri pentru a fi participat la un război adevărat, dar, în ultimele clipe ale lui Hitler, au fost împinși spre tranșeele oameni și mai vârtnici decât tata și copii mult mai fragezi decât Eddy și Hubert. Rușii, care întâlniseră în încăierările corp la corp astfel de oameni, nu aveau cum să-i creadă pe cuvânt că ei s-au ținut deoparte și că s-au aflat mereu

doar pe baricada pe care se suferă fără vină. Așa că, fără prea multă vorbă, le-au făcut vânt în vagoanele unui tren aflat în gară, amenințându-i cu împușcarea.

Cât a durat drumul, mulți prizonieri au fost împușcați, dar nu din răutate, ci mai curând ca dintr-o poznă făcută la beție. Rușii sunt oameni veseli și le cam place să chefuliască și să danseze. Cum se înfierbântă, cum se pun pe pozne. Cea mai strașnică poznă li se părea lor, după câte-un chef de pomină, să-i "sperie pe nemțâlăi". Armau nagan-urile și slobozeau câte o rafală înspre vagoane, chiuind, hohotind și aplaudând. Nenorocoșii care se aflau în calea plumbilor mureau și erau abandonati, de-a lungul căii ferate, într-o haltă oarecare.

Tata, Eduard și Hubert au fost norocoși, adică nu s-au nimerit niciodată în calea plumbilor sloboziți aiurea. După vreo șase săptămâni de temniță pe roți, au fost încarcerați la Cemăuți, unde s-au sleit, încetul cu încetul, de foame și de frig. Ceea ce tot noroc înseamnă, pentru că tocmai lipsa asta de vlagă i-a salvat de Siberia.

A doua izgonire din rai

Nu s-au împlinit nici două săptămâni de la ultima întoarcere și nici sufletul nu apucase să se zvânte de suferință. Dacă s-a întors tata, putem lua totul de la capăt. Streașina albăstrie a pădurilor din Obcini se apleacă protectoare asupra satului și ne simțim aproape în siguranță. Pentru prima dată după mulți, mulți ani și după suferințe pe care n-aș fi crezut că le-ar putea duce sufletul, ne simțim aproape în siguranță.

- Domnu' Fuchs!, se aude, din drum, glasul plăeșului de la primărie.

Dincoace de gard, cireșul cel bătrân se strânge în sine ca în fața brumelor.

- Domnu' Fuchs, îți iei copiii, băgăjelul ce-l ai, și te prezinți, mâine, la Suceava că trebuie să-ți dea actele!

Venim la Suceava. În fond, orice om în viață are nevoie de documentele care să-i confirme existența. Tocmim o căruță, trecem apa Sucevei pe la Milișăuți și ajungem la Suceava. Ne prezentăm la Poliție, și-abia acolo înțelegem că, dacă am fost chemați cu bagajul, e semn rău. Bagajul omului nu are nevoie de acte de identitate.

Poliția are căruțele ei, rechiziționate de la cine știe care alți nenorociți. Dintr-o căruță a Poliției nu se poate vedea cerul senin, așa cum nu se poate vedea sufletul omului în ochii unui polițist. Chiar dacă nu are acoperiș, căruța Poliției se transformă într-un zid uriaș de celulă din care nu mai poți privi nici înainte, nici înapoi.

O căruță a Poliției ne transportă până în gara din Ițcani. Nimeni nu ne explică nimic, nimeni nu ne privește în ochi pentru a nu lăsa să se spulbere speranța. Suntem duși dintr-un loc în altul ca niște saci cu vechituri. În fond, asta și suntem pentru polițiști: niște saci cu vechituri ale istoriei. Iar, între timp, istoria tocmai devenise mireasa lui Stalin.

Niște saci care vor fi zvârliți într-un vagon de marfă și duși aiurea. De-a lungul rambuleului fără de sfârșit al căii ferate, ni se vor risipi lacrimile precum boabele pierdute din niște saci cu grâu.

E o înghesuală cumplită în vagonul de vite, păzit, din ușă, de santinele înarmate.

- Ne duceți în Rusia?

Santinelele ignoră întrebările rostite în toate limbile pământului de parcă n-ar vorbi nici o limbă. Par niște păpuși monstruoase, construite doar pentru a apăsa pe trăgaci și a risipi moartea prin preajmă.

- Mergem spre sud... Înseamnă că nu ne duc în Rusia!, pâlpaie de speranță o voce, după câteva ceasuri de așteptare.

Și mai trece o veșnicie legănătoare până ajungem la Tumu Măgurele. Alt lagăr, după o viață de lagăr. O nouă izgonire din rai.

Dormim sub cerul liber, sub cerul liber de deasupra unei aglomerări străjuită cu sârmă ghimpată și cu armele ucigașe ale războiului abia încheiat. Nimeni nu riscă să innopteze în barăci, în mizeria cumplită, băntuită de ploșnițe și de păduchi, a construcțiilor din scândură. Cerul liber e curat ca lacrima și bătut în nestemate vii, strălucitoare.

Dimineața, stăm la rând, cu castronașele din aluminiu în mâini, ca să ni se împartă câte un polonic cu leșie. O leșie neagră ca nopțile neliniștii și amară ca soarta celor care o gustă.

La amiază, în castronașe se scurge din polonic o ciorbă sălcie de mazăre răscoaptă și năpădită de vierni. Scara, primim câte un polonic cu varză stricată. În primele zile, postim. În următoarele, alegem cu lingura ce e rău, zvârlim viernii și gunoaiile, apoi înghițim ce mai rămâne. După alte câteva zile, mâncăm cu ochii închiși. Mâncăm ca să supraviețuim. Trebuie să supraviețuim, din moment ce a rămas să plutească deasupra omenirii același cer liber și spuzit cu stele. Timp de șapte luni durează calvarul, timp de șapte luni ne agățăm de viață cu înrâncenată disperare.

- Domnu' Fuchs, dumneata trebuie să fii fericit că te-a dăruit Dumnezeu cu niște copii așa de buni și de respectuoși!, se înduioșează,

privindu-ne cu stăruitoare duioșie, un preot catolic, un alt izgonit din raiul vieții obișnuite. Dar uite unde trebuie să ne pierdem noi vremea!

Privim înspre gardul din sârmă ghimpată, de o etemitate tot privim spre gardul din sârmă ghimpată.

- Vom mai fi noi, vreodată, liberi în viața asta?, zic pentru că nu pot accepta gândul că așa fi fost condamnată la viață.

În zilele norocoase, suntem încolonați și duși în câmpia fără margini să strângem legumele incredibile ale lumii aparent liberă, o lume care există dincolo de gardul din sârmă ghimpată. Desfacem cu delicatețe roșia de pe vrejul ei firav și o așezăm în coșuri ca pe o ofrandă. Nu avem voie să gustăm din flacăra ei mângâietoare, dar nu contează. Nouă ne e suficientă atingerea, atingerea globului împlinit, pentru a realiza un adevărat transfer de vitalitate.

- Domnu' Fucks, hai să facem o plângere la guvern!, zice preotul catolic parcă fascinat de explozia de energii pe care o bănuiește dincolo de pelița transparentă a pătlăgelei. Poate că nimeni nu știe ce este aici! Poate că nimeni nu își închipuie că noi ispășim fără vină!

- Dar cum să o scoatem? Doar scrisorile merg la poartă, iar, de acolo, nu mai pleacă nicăieri...

- Dar Sofia?

- Ce-i cu Sofia?

- Fetița asta ar putea să ne scoată din iad!

Cade tata pe gânduri. Munceste încrunțat, răsucit pe dinăuntru.

- Așa-i!, răspunde după o vreme. Ne prinde iarna. Nici aici nu putem trăi și nici nu există o altă cale de scăpare. Trebuie să vorbim cu fata, să ne sfătuim și să hotărâm cum facem! Dar să nu afle nevasta mea că moare până vine Sofia înapoi!

Până spre seară, preotul șoptește textul scrisorii pe care o să-l așteptăm în filă la lumina stelelor.

*

- Dar, dacă te prinde, ce faci?

Plănuim de câteva zile cum să fug cu scrisoarea, și tocmai acum, înainte de plecare, nelineștile tații prind să se rostească.

- Ce fac? Să mă împuște, dacă mă prind! Mai bine să mor dintr-odată, decât, încetul cu încetul, în timpul iemii!

Leg scrisoarea cu un cordon și o strecor între rochiță și cămeșuță și mi se pare că toată lumea știe ce port eu sub rochiță. Atâta am de când mă știu: o rochiță și o cămeșuță. Și mai am un ban din metal, pe care-l țin strâns în pumn ca să îl arăt santinellei.

- Domnu' santinelă, lasă-mă-n oraș! Suntem șapte copii, aici, și murim de foame. Vă rog, domnu' santinelă, lasă-mă să merg să cumpăr o pâine!

Santinela poartă sub veston sufletul unui român dintr-un sat sărac. I se vede sufletul prin ochi. Ca o luminiță blândă i se vede sufletul prin ochi.

- Uite ce-i, fetițo! Eu sunt în post de un ceas și jumătate. Mai am încă pe atâta de stat și, dacă tu nu-mi vii în răgazul ăsta, ăștia te bagă la carceră!

- Dar cât e până la pâine? În jumătate de oră, ajung și mă întorc!

Ostașul îmi face loc prin gardul din sârmă ghimpată. Și, cum ies, cum o zbughesc spre oraș. Din păcate, poșta e tare departe și mi se pare că, oricât de tare aş alerga, drumul nu o să se mai termine niciodată. Intru în panică și încep să întreb, din fugă, oamenii:

- Mai este mult până la poștă?

Mai este. Mai este, dar încă mă mai ține sufletul, încă mai pot alerga. Din goană, îmi întipăresc în memorie chipurile oamenilor liberi și li-s tuturor recunoscătoare pentru că nu știu care și câți dintre ei aruncă, adesea, fructe și legume, la întoarcerea din câmp, peste gardul lagărului de la marginea orașului. Fructele și legumele acelea binecuvântate ne-au ținut în viață. Ne-au hrănit trupurile și ne-au întărit sufletele. Câtă

vreme mai există generozitate, există și libertate, iar speranțele celui oropsit sunt îndreptățite.

Pun scrisoarea la poștă, apoi mă întorc spre lagăr. Nu mai alerg. Sunt prea trudită. N-au decăt să mă împuște, eu mi-am făcut datoria!

- Ești din lagăr, fetiço?, întreabă femeile din oraș.

- Din lagăr, mi se aude osteneala rostind.

- Hai, intră la noi să mănânci ceva!

Intru, gust din bucate. În fiecare casă, gust tot din alte bucate, iar seeta mi-o potolesc cu must proaspăt din struguri, abia scos de la butoi. Gust din viața liberă, din viața fără de asemuire a lumii obișnuite, apoi mă îndrept spre lagăr, împovărată cu sacoșe doldora de alimente. Abia mă tin picioarele, iar oasele se văd prin rochița mea de o viață. Mă clatin și-aș vrea să mă așez în iarbă ca să dorm până la sfârșitul lumii.

- Santinela!, îmi aud sufletul țipând. A trecut prea mult timp, iar românul acela cumsecade a fost înlocuit cu un altul. Dacă mă bagă la carceră și îmi confiscă alimentele?

Fug. Iarăși fug. Alerg dinspre lumea liberă înspre lumea de dincolo de gardul din sârmă ghimpată.

- Dumnezeii mă-ti!, scărșnește noua santinelă, când mă vede. Cine ți-a dat drumul, Paștele mă-tii de stărpitură! La carceră cu tine, Biserica cui te-o făcut!

Plec capul și mă strădui să răzbesc prin gardul vrăjmaș. Mi se prind sacoșele, rochița și camea în ghimpul de oțel, dar trebuie să trec dincolo, trebuie să duc bucatele acolo unde li se poate percepe și gustul sacru de lume liberă. Santinela injură de mama focului, amenință cu carcera, dar depărtează sârmele ca să pot intra mai repede. Apoi uită de mine, chiar dacă nu se oprește din injură. În definitiv, poate că omul își bleastă-mă propria-i soartă. Nici el nu-i un om liber. Și paznicul lagărului e un prizonier ca toți ceilalți, dar fără să i se repete asta, zilnic, în față.

- Te-ai întors.

Numai atât zice tata, fără să-și lase glasul modulat de suflet. Dar eu văd în sufletul lui și mă simt atât de bine cuibărită lângă sufletul tatii.

Arăt sacoșele și îmi depun osteneala într-un zâmbet, iar mama înțelege că eu am făcut ceva mult mai important. Mă ia tata de mână și mă conduce în fața preotului. Ne împărțăm din tăcere, tăcerea devenind un fel de stranie pecete peste o misiune îndeplinită cu succes. După tăcere, urmează așteptarea și o nouă speranță. Fără speranță, nimeni n-ar putea supraviețui.

*

Peste câțiva vreme, în lagăr se prezintă o comisie internațională. Ofițeri spușiți în decorații și medalii trec dintr-o baracă în alta, cercetează totul cu priviri reci, oțelite.

Prizonierii tac. Unii mor în prezența englezilor, rușilor, americanilor, românilor și francezilor care inspectează lagărul. Mor insensibili la fâstul militar al inspecției și sunt înmormântați cazon, fără martori, după ce sunt înghesușiți în lăzi din scândură negeluită. Se umflă până plesnesc hainele putrede de pe ei și mor, fără să le pese că nu va rămâne după ei nici măcar un mormânt la care să se adune, cândva, supraviețuitorii. Cei care nu mor încă nu îndrăznesc să trăiască. Își țin sufletul cu dinții și tac.

În cele din urmă, într-o zi de marți străjuită de un drapel românesc și de unul rusesc, porțile lagărului de la Turnu Măgurele se deschid pentru două mii de oameni chinuți, oameni care n-au participat la război, dar care au fost victimele lui permanente. Predăm păturile, lingurile și castronașele din aluminiu, apoi ni se îngăduie să plecăm. De pături, de linguri și de castronașe va fi nevoie în alte lagăre, într-un alt iad terestru al unei lumi alienate.

De-a lungul șoselei spre Turnu Măgurele s-au aliniat localnicele cu coșarci pline cu bucate. Bem lapte bun din căni de lut ars, mușcăm din fructe miraculoase, din pâinea proaspătă și aromitoare, inițiindu-ne în blândețea unei lumi reale.

- N-au știut de noi! Ați văzut? Și n-ar fi știut niciodată, dacă nu le

ducea Sofia scrisoarea!

Preotul pare un copac uriaș, ivit pe neașteptate deasupra zării pustii a bărănelor.

- Câți ani ai, fetiço?

- Aproape treisprezece!, răspund de parcă m-aș despovăra de maturitate.

- Să nu uiți, niciodată!

Și nu uit. Duc povara nevinovatei suferințe dintr-un mileniu într-altul. Tac și duc povara suferinței. Tac de teama unor noi suferințe. Asupra destinului hotărâsc alții. Noi suntem datori să îndurăm și să supraviețuim. Nu contează că ni-i sufletul curat și că ispășim păcatele altora. Interesele politice sunt mai presus de neprihănirea oamenilor. Tac până ostenesc să mai tac și simt nevoia unei ultime despovărări. Dacă povestești, poți să te vindeci. Iar mileniul care se apropie trebuie să fie unul sănătos, viguros. De asta e nevoie ca mileniul nostru să se spovedească până la capăt, pentru întremarea celui care urmează.

Martora suferinței

Ajungem la Clit odată cu primele zăpezi ale iemii. Găsim casa pustie, fără un cartof în beci, fără un știulete de porumb în pod. Nouă nefericiți am plecat, ultima dată, din casa aceasta și ne întorcem toți nouă. E un miracol că ne-am întors toți pentru a ne așeza între cei patru pereți ca să privim cum năvălește viscolul prin găurile de la ușă și de la ferestre. Unde și cum să te ascunzi de iarna care-ți calcă pe urme?

Umblă tata roată pe lângă pereții casei și îl sufocă suspinul, și îl înecă lacrimile. Că aici e casa pe care o zidise pe sudoarea lui, prefăcută într-o ruină jalnică și inutilă. Și vin vecinii, unul câte unul vin vecinii să-l îmbărbăteze.

- Cu ce să-ți ajutăm, domnu' Fuchs? Ai să poți să stai aici?

- Trebuie să stau aici! Unde să stau? Bine că-am scăpat din lagăr!

Și-a plecat, apoi, în pădure ca să scurme, de sub nămeți, mușchii blajin pe care localnicii îl numesc bugeag ca să-l aștearnă în găurile casei. Apoi a bătut scândurele în ferestre și a umplut golurile din zid cu bugeag ca să nu mai răzbată crivățul. Într-un singur ochi de geam a așezat o coală de sticlă, prinsă bine între scândurele, ca să se poată furișa în încăperea lumina tulbure a anotimpului. Și-a făcut tata și uși din scânduri împrumutate, apoi iar a scurmat sub zăpadă ca să caute lut bun cu care să lege cărămizile pentru sobă. Și îngheța lutul, și înghețau cărămizile, dar tot a izbutit să facă soba în jurul căreia să ne strângem cu toții. Apoi a încropit o masă din două scânduri vechi, cu picioare încrucișate ca la caprele de tăiat lemne și două paturi în care să ne îngheșuim pe timpul nopții. Ziua, noi, copiii mai mari, umblam prin sat și munceam pe bucate, iar tata pleca la pădure să aleagă lemnul din care să facă scară și gang. Dintr-un lemn de fag, ne-a cioplit fiecareia tălpi

de încălziri, apoi a făcut o mulțime de bocanci cu tălpi de lemn, bocanci frumoși și trainici cum nici în fabrici nu se mai făceau. Dar cui să le vinzi?

- Tată, eu mă duc cu ele și le schimb. Pe ce-o fi, pe făină de porumb, pe făină de grâu, pe fasole, pe ce-o fi. Să fie ceva!

Am tot umplut zi de zi, în iarna aceea, un rucsac cu încălziri de lemn și-am tot plecat la Arbore și la Marginea să le schimb pe bucate. Și n-am mai răbdat de foame, de atunci, niciodată, dar soră-mea cea mică, epuizată de lagăre, și-a pierdut, pentru o vreme, vederea.

- Numai vitaminele o mai pot salva!, a zis doctorița de la Iași care venea, periodic, și la Rădăuți.

Dar de unde să iei vitamine?

Noi ne așezam la masă nouă persoane, iar ea nu știa unde-i lingura. Încă și asta!...

Câte-au fost - nu știu. Nu știu și nici nu mai vreau să-mi aduc aminte. Cu-atâtea nenorociri, eu nu știu cum am mai trăit. Totul era numai un fum și un abur în casă.

Și totuși, am trăit.

Casele nemțești din Dealul Ederii, neocupate atâtea vreme, s-au ruinat și puțin. În pădurea noastră zac stive uriașe de bușteni putrezi. Pământul e captușit cu fag putred. De acasă, înspre pădure se întinde un covor alb de margarete, semn că pământului nu i s-au mai tămăduit rănilile între timp. Avem șapte hectare de pământ pentru care, peste decenii, se vor judeca alții. Chiar și crucile de pe morminte au dispărut. Au fost arse în sobe ca să le fină leneșilor de cald, iarna. Iar biserica din Dealul Ederii a fost vândută cooperăției de consum de către un activist de partid zelos în a-și demonstra ateismul științific și transformată în complex comercial. De parcă noi n-am mai fi oameni.

După o vreme, a găsit tata de lucru în Marginea pentru el și pentru fratele mai mare. Trebuiau să meargă opt kilometri, zilnic, la dus și tot atâția la întors. Și, de multe ori, luau cu ei doar o bucățică de mămăligă și un ou fierț și de-acolo trăiau doi oameni. Iar mama, acasă, făcea un scrob dintr-un ou și mâncam noi, șapte inși, și ne săturam. Că- așa era atunci, toată lumea așa făcea. Lua cir din ceau, adăuga un ou și... era scrob. Și mâncam, ce să facem!

În primăvară, când s-a lăsat seceta cea mare, iar oamenii își vindeau vitele și plecau în Banat să cumpere boabe, am luat la noi două vaci. Să le varăm până în toamnă. Și-am avut lapte, în vara secetei celei mari, și-am avut și hribi, și rășcovi, culeși din pădurea umbroasă a Obcinei Mari, pentru că se făcuseră puzderie, de parcă s-ar milostivit bunul Dumnezeu, pe neașteptate, de necazurile oamenilor. Am uscat hribii, am pus rășcovii la murat, apoi ne-am dus să strângem zmeură, fragi și spicele uitate pe câmpuri. Și-am adunat noi, încetul cu încetul, un sac de boabe aurii, pe care le-am dus la rășnița lui Crișciuc. Și se făcea, pe atunci, cât îi satul, numai mămăligă cu cartofi din făina rășnită, și- așa de bună și de frumos miroitoare era mămăliga aceea cum nu se poate povesti. Azi, dacă aș face, nu mai iese așa.

În anii de cumpănă și nenoroc, pădurea e mila lui Dumnezeu pentru omul necăjit. Dacă-ți pui priceperea la treabă, multe bunătăți poți scoate din ce-ți oferă pădurea. Și mie îmi era drag să rostuiesc ciupercile prin putini, să învelesc crupișoarele de porumb și bucățelele de hrib într-o lrunză de hrean ca să pun pe masa noastră cele mai bune sammale din lume. Era prea târziu, după un război neslărit, să mă mai pot întoarce la copilărie, la jocurile și la poveștile ei nevinovate. Era prea târziu să mă mai întorc la abecedare și să încerc să-mi modific soarta. Prea multă vreme mă chinuise grija pentru ce vor mânca ai mei ca să nu devin, pe neașteptate și încă de copilă, o bucătăreasă de să i se ducă vestea. Și să fie chemată să desăvârșească sărbătorile creștinești ale

localnicilor. Țin minte că, de Crăciun, cu câteva zile înainte de alungarea Regelui, aveam de pregătit bucatele pentru două cumătrii, una - la directorul Scripcaru, de la școală, căruia i se născuse o nepoțică, și alta - la primarul Buliga. Și m-am descurcat atât de bine că n-au mai fost, după aceea, nici hram, nici nuntă, nici cumătrie la care să nu-mi pun în valoare pricepera. De parcă m-aș fi făcut martora nașterilor și sărbătorilor, după ce fusesem, atât amar de vreme, numai martora suferinței.

*

Încet, încet, după trudă și alergătură, casa noastră prinde să înflorească frumos, ca o bucurie a sufletului. Îi facem geamuri mari, îi aștemem podele, zidim grajd și acareturi, punem gard la drum așa cum face orice om gospodar. Alergăm care-și încotro, iar casa noastră întinereste cu fiecare zi care trece. Până într-o zi, când vine o muiere, cu bărbat de la Buzău și cu un țânc de copil, să se împroprietărească în casa noastră, casă cu șapte copii. Aceia n-au fost oameni și n-or fi oameni nici în fața lui Dumnezeu. Dar aveau o rudă la primărie, care i-a făcut stăpâni peste casa noastră.

- Dacă nu vă luați bocceluțele și nu plecați, nimic n-o să se aleagă din voi!, ne-a amenințat muierea. O să vedeți ce-o să mai aveți!

Și n-am mai avut spor la toate, de parcă, odată cu muierea aceea lacomă și diavolească, s-ar fi sălășluit în casa noastră și nenorocul.

- Tu Eugenie, teme-te de pedeapsa lui Dumnezeu!, îi ziceau vecinii femeii, dar nevasta lui Vasile Balcan n-a ținut niciodată cont de povața consătenilor, nici măcar după ce i s-au arătat anume semne și a născut un copil cu handicap.

Ca un blestem s-a abătut asupra casei noastre familia Balcan. Oricât am fi trudit, totul începea să se ofilească.

Îrecusem, deja, în deceniul șase al secolului și mă angajasem ca bucătăreasă la căminul de copii din Marginea. Pregăteam masa pentru

optzeci de copii și treizeci de abonați din comună și rar mai aveam când trece pe acasă. Noaptea le petreceam în dormitorul internatului, alături de copii. Și mi-aș fi simțit sufletul împăcat, dacă n-aș fi știut câtă jale și descurajare este acasă.

În toamna anului 1952, mama se întoarce de la Rădăuți și se oprește, în drumul întoarcerii acasă, și pe la mine, la internat. Apoi pleacă spre Clit și, de departe, vede un om încovoiat pe podul de la intrarea în sat. Se apropie temătoare și, cu cât se apropie, cu atât pricepe mai bine că omul acela e tata. Tata stă pe pod și plânge.

- Nu mai pot!... Nu mai pot duce povara mai departe!...

Se simte epuizat și îmbolnăvit de moarte.

- Ai să te faci bine!, încearcă mama să-l încurajeze. Trebuie să stai o vreme în pat să te odihnești, să te întremezi.

Vreme de cinci luni zace tata în pat, așteptând să-mi audă pașii în pragul casei. Vreme de cinci luni, vin să-l vâd seară de seară, iar tata îmi prinde mâinile strâns și îmi zice:

- Să ai grijă de ei, Sofia! Să ai grijă de ei!

Numai eu și tata știm că soarta omului e mireasa unor tirani săngeroși. Dar tot atât de bine știm că, indiferent de voia tiranilor, omul vrednic poate răzbi, poate lăsa urme ale trecerii sale pe pământ. Numai ceea ce lași în urma ta înseamnă libertate. Într-un anume fel, viața e o încercare continuă. Numai cine-i face față trăiește cu adevărat.

- Să ai grijă de ei, Sofia! Să ai grijă!..., îmi repetă tata, pentru ultima dată, pe 24 martie 1953, strângându-mi încheieturile cu disperare.

Apoi s-a stins cu un suspin ușurat, de parcă s-ar fi mutat pentru veșnicie în sufletul meu. Și poate că chiar așa și este. Poate că tata nici n-a murit cu adevărat, ci doar s-a mutat din trupul lui chinuit în vecinătatea sufletului meu.

Mireasa tiranilor

La nici un an de la moartea tatii, soții Vasile și Eugenia Balcan au demontat casa noastră din Dealul Ederii, fost Lichtenberg, și au mutat-o la Clit. A rămas biata mama cu grajdul, pe care a trebuit să-l transforme în casă. O ajută Ștefan Aruștei cu lemne și reușește mama să înghebeze un fel de casă din grajdul nostru cel vechi. Dar nu mai pune mama suflet în ceea ce face, pentru că rămâne din ce în ce mai singură și mai însingurată. Eduard și Huber își găsesc de lucru la Brodina, Maria se mărită, iar Hedea stă mai mult cu mine.

Între timp, surorile mamei, plecate, încă de tinere, în America, reușesc să dea de ea și să-i scrie. O imploră să vină în Germania, unde s-au stabilit două dintre ele și unde, în sfârșit, se poate trăi cu adevărat. Mama începe să viseze la plecare, la reîntâlnirea cu surioarele ei, la reîntâlnirea cu tinerețea de odinioară. Fără zarvă, face cerereri de emigrare în Germania, în numele ei și a copiilor ei. Nu întreabă pe nimeni dacă vrea s-o urmeze, dar înscrierea copiilor în cerere se dovedește a fi, peste timp, inspirată pentru că le aduce celor din camera ei întrupați anumite drepturi.

- De ce vrei să pleci, mamă? Cum să părăsești locurile în care te-ai născut și în care a rămas pentru todeauna omul pe care l-ai iubit?

Mama e mai tristă și mai îndurerată decât Sfânta Duminică din străvechile icoane românești.

- Nu mai pot. Nu mai pot duce pe suflet umilinta. A început epoca tiranilor mărunți, epoca lupilor, și eu sunt prea sleită de anii războiului ca să mai pot face față altui val de inutile răutăți.

Ca o icoană cu chipul trist al Sfintei Duminici stă mama în Dealul Ederii, care nu mai amintește prin nimic de Lichtenberg-ul de odinioară,

și privește spre geana brumată a pădurii de la Clit, de parcă l-ar aștepta pe tata pentru a se sfătui împreună pentru ultima dată.

*

Fără copilărie am rămas pentru că s-a temut Hitler că mă aflu prea aproape de ruși și, ca să mă apere, a hotărât Hitler că trebuie să-mi iau boccețuța în spate și să mă pierd prin cenușa însângerată a Europei. Apoi am rămas și fără tinerețe, pentru că s-a temut directoarea școlii din Marginea, Aspazia Metani, că, dacă mi-aș urma îndemnul sufletului de a-mi trăi liberă tinerețea, aș primejdi ordinea socialistă. Și, ca să mă apere de nenorociri, și directoarea Metani, ca și Hitler - odinioară, a hotărât, în numele lui Iosif Visarionovici Stalin, că trebuie să întemeiez și eu o familie socialistă model, alături de Gheorghe Pruteanu, primul colectivist al Marginei și membru de partid cu origine sănătoasă. Adică un nevrednic dintr-un neam care n-a pus piatră pe piatră ca să lase urme ale trecerii pe pământ, la care cătau mărgeunii cu ură pentru că le făcuse colectiv și îi lăsase fără pământuri și fără rost pe lume. Nu mi-a fost drag, nu l-am iubit, l-am acceptat cu resemnarea cu care am acceptat să-mi irosească copilăria prin marfarele care colindau Europa.

Era leșez, bețiv și muieratic Gheorghe pe care mi l-a adus în casă partidul. Nu-l interesau nici copii, nici ziua care urmează, ci numai pământul și ibovnicele. Și mi s-au născut din suferință, unul după altul, copiii ca să nu rămân pe lumea asta fără nici o mângâiere.

Până să mă mărit cu Gheorghe Pruteanu, nu-mi puteam închipui cum pot fi soarta omului și istoria planetei mireasa tiranilor. Apoi am înțeles. Am înțeles după ce eu însămi devenisem mireasa unui mărunț tiran real, tiran ivit mai curând din vicii și din delăsare decât din molima tiraniei, care încheștase aceste meleaguri în menghină de oțel pentru încă o jumătate de secol.

Imediat după nuntă, ne-am mutat într-o odăiță a colectivului, pentru că mirele mărgean n-avea nimic din firea consacrată a mărgeenilor.

La Marginea, un flăcău nici nu-și poate imagina gestul întemeierii unei familii până ce nu-și zidește o casă cu mâna lui. Obiceiul vine din negura veacurilor și va dura și în milenii următor. Dar, din punctul ăsta de vedere, Gheorghe Pruteanu nu a fost niciodată mărginean. Nici din ăsta, nici din altele.

La scurtă vreme după nuntă, înțeleg că soțul oferit de partid trăiește cu socotitoarea.

- Păcatele tinereții!, îmi zic. Încă nu-i copt, dar o să i se nască un fecior și i-o trece.

În primăvara anului următor, pe 28 aprilie 1954, mi se naște primul băiat, Constantin Fredi, iar Gheorghe își mai găsește o ibovnică. În toamna anului următor, pe 30 septembrie 1955, mi se naște Lenuța Frida, iar Gheorghe își mai găsește o ibovnică, la Brodina. De câte ori mi se naște un copil, Gheorghe aduce acasă o nouă amantă și pune să-l boteze. Copiii mei sunt, unul câte unul, spurcați și stigmatizați, odată cu sfânta taină a botezului. În octombrie 1956, plec la spitalul din Rădăuți ca să-l aduc pe lume pe Arcadie Ludwig. Miracolul întrupării unei vieți noi din sângele meu și din carnea mea se petrece pe 28 octombrie, iar, peste zece zile, când mă întorc la Marginea, îmi găsesc copilașii înghețați bocnă și flămânzi de să te-apuce mila, iar pe Gheorghel meu în pat cu o nouă ibovnică. Noua lui cucerire este... soră-mea. Îi cer să părăsească grabnic, casa statului în care locuim și pe care a pângărit-o definitiv. Pleacă el și, la îel de bosumflată, pleacă și noua lui ibovnică, adică fetița de odinioară, pe care am tot cărat-o în brațe de-a lungul și de-a latul Europei aflată în război. Și tac. Vreme de o jumătate de secol tac, deși nu e demn să tac.

*

De vreo doi ani, de când s-a desființat internatul din Marginea, nu mai am serviciu. Lucrez la colectiv, dar colectivul nu acordă alocație pentru copii. Ca să salvez alocația celor trei copii ai mei, mă văd obligată

să mă angajez la la fabrica de cherestea din Sucevița și să plec, în fiecare dimineață, la ora 5, cu mașina de dus muncitorii a lui Vasile Zaremba la opt kilometri de casă. Când reușesc să ies la 5 din casă, e bine. Când îmi petreces nopțile la creștetul pruncușilor bolnavi, tămăduindu-i, și întârzii câteva minute, am de mers pe jos de la hotarul cu Horodnic până la fabrica din Sucevița.

Lucrez când la rumeguș, când la gater, după cum e nevoie. Duc vagoane întregi de rumeguș în spatele fabricii, mă umflă vântul, ploaia și frigul când duc rumegușul. Curge noroiul de pe umeri când car lătunoaiele de la gater afară. Sunt ude și grele lătunoaiele, și eu nu mai termin niciodată treaba la timp, și iar pierd mașina, străbătând, apoi, apostolește cei opt kilometri dintre Sucevița și Marginea. Și gândurile mele de pe drumul acela fără sfârșit nu le-o ști nimeni, numai eu și Dumnezeu.

Muncesc, chinui, ani în șir, ca să-mi pot crește copiii. Și nu-mi dau seama că chinui, pentru că vin serile cu veselă zarvă și mi se tămăduiesc durerile și truda de peste zi cu câte un surâs limpede ca speranța.

După o vreme, cedez implorărilor lui Gheorghe de a-l ierta și îl iert. Copiii mei au nevoie de un tată, așa cum o fi el, iar eu nu pot deveni primul membru al neamului meu care divorțează.

Se întoarce Gheorghe acasă și, pe urmele lui, ca o pisică blândă se întoarce și Hedia. Tac, și dacă tac, reîncepe iadul. Când nu mai rezist, îmi iau copiii și văcuța și mă mut la o văduvă din Voivodeasa. E mai bine. Nu mai am chiar atâta drum de mărțluit zilnic.

La Voivodeasa, mi se naște, pe 6 aprilie 1958, al patrulea copil, Vasile Ferdinand, penultima mărturie a tinereții mele irosite la Marginea. Iar directorul fabricii, loader Magopăț, când vede cât de necăjită sunt și cât chinui cu rumegușul și cu lătunoaiele, se îndură de soarta mea și mă pune să aleg între a face curat la birouri sau a munci la cantină. Aleg cantina. Exact la timp ca să pot pregăti hrana pentru sutele de soldați români care taie drum nou prin munți care să lege Rădăuții de Cîmpulung Moldovenesc. Soldații își iau rația zilnică de mâncare de la cantina noastră, iar eu mă strădui să fac, de fiecare dată, măcar o sută de porții

de mâncare în plus ca să poată mânca soldații cu îndestulare. Când drumul peste muntele Palma e gata și toți sărbătoresc, mă simt și eu fericită.

În fond, în Palma-monument de pe muntele Palma se află și o bățătură din palma mea.

De la București, vin trei colonei să facă măsurători și să înscrie drumul și în hărțile militare. Unul dintre ei se numește Arcadie Pruteanu și este fratele omului care, conform actelor, mi-ar fi soț, dar care trăiește cu soră-mea. Tocmai primisem eu o cămăruță de doi pe doi, pe șantierul de la Sucevița, în care mă mut cu copiii acolo, în clipa în care vine colonelul să stea de vorbă cu mine și să-l iert pe frate-său. Un eventual divorț i-ar putea dăuna, pentru că ar adăuga o pagină neagră la dosarul lui de ofițer român. Ajunge că fratele s-a însurat cu o nemțoaică, nu mai e nevoie să figureze la dosar că fratele acela a fost izgonit din casă de nevestă.

- Care casă?. Întreb și, în clipa în care întreb, deja văd cu ochii casa pe care o voi ridica pentru copiii mei.

Colonelul Pruteanu surâde parșiv și zice:

- Ei, asta-i! Iartă și dumneata și primește-l aici!

- Îl primesc, răspund, dar de iertat nu-l pot ierta.

În 1958, primesc o căsuță cu trei camere, la Voivodeasa, de la primăria din Sucevița. Muncesc pe brânci, țin porci, viței, rațe, găște și, în fiecare an, pun câte un ban deoparte. Nici nu mai iau seama la aventurile amoroase ale celui reprimat în casă. Nu-mi pasă nici că nu-i bun de nimic, că, avai-nevoie, și-a găsit un post de paznic, post de trântor, de om fără idealuri și fără personalitate. Pe 21 septembrie 1960, mi se naște ultimul fecioraș, Petrică, iar, în anul următor, deja pot începe să-mi transform visul în realitate. Cumpăr 30 de ari de pământ și o șură, cu șapte mii de lei, de la familia Albu și tocmesc meșteri să-mi ridice casa. Cei din Voivodeasa, cum află de tranzacție, merg la Albu și-i zic:

- Măi Albule, măi, cum a-i putut face prostia să-i vinzi șura și

Frida și Erika

Clipele
copilăriei

Nunta lui Eduard

Petrică

Primii nepoți

Constantin

Lumea de vis
a...
realității

pământul lui Pruteanu? De unde o să-ți dea Pruteanu ție bani?

- Dar ce, el o să-mi aducă banii?, răspunde la întrebare cu întrebare Albu. O să mi-i aducă nevasta lui, care-i o nemțoaică și-o gospodină!

Țimp de patru-cinci ani, numai pentru asta exist, numai pentru casa noastră trudesce. Greutăți - de tot felul. Aleargă, înapoi, un kilometru la deal, vină și aici! Grădină mare, oameni la lucru, viței contractați, du-i la abator, du-i la Oraca, cară laptele la centrul de colectare, du toate greutățile pe umeri. Când nu-s cuie și nici bani de cuie, aleargă și ia o ladă de cuie pe datorie. Dar tot e bine. Câtă vreme n-ai nici o pată în obraz, le poți rezolva pe toate, pentru că oamenii, în fireasca lor generozitate, sar să te ajute.

În răgazul acesta, meșterul cel bătrân privește, de pe căpriorii casei, grădina mea și zice spre ginere-său:

- Măi Traiane, uite cum văluresc straturile ca marea aicea jos! Abia nemțoaica asta e femeie gospodină! Multe am văzut eu în viață, dar niciodată o grădină ca asta!

Și chiar am o grădină minunată, chiar dacă a fost nevoie să mă cert cu primarul, care era împotriva cultivării de pomi fructifere, pe motiv că la Sucevița nu s-ar coace fructele. Nu avem, cică, tradiția pomiculturii. Nu-i nimic, hai s-o punem pe picioare! Mă ajută o verișoară din America și-mi plantez livada mea. Iată-i fructele, deja se coc! Pomicultura prinde rădăcini la Voievodeasa, poate deveni tradiție, în ciuda premonițiilor păguboase ale primarului. Iar casa, casa copiilor mei, înflorește sub soare ca o bucurie supremă.

Amamică mi-a mai fost viața în toți acești ani! Dimineața, hrănesc vitele, le adăp, le mulg și car laptele. Pe urmă, pomesc copiii la școală, apoi dau fuga la casa în construcție. Îi spun electricianului unde să pună dozele, prizele și întrerupătoarele, apoi mă apuc să zidesc pereții interiori din cărămidă, pereții sobelor și ai coșurilor de fum. Noaptea, tai câte două găște și fac mâncare pentru a doua zi. Nici nu am când să mai iau în seamă poznele lui Gheorghe, cel care încă mi-e soț doar în acte.

Dar, important este că pe toate le-am scos la capăt cu bine și cu

fruntea sus.

*

Îmi dau băiatul cel mare la liceu, la Solca, iar Pruteanu mă suduie de parcă aș fi comis o crimă. O dau pe fată la școală, la Siret, ca să învețe broderia, și iar am necazuri cu Pruteanu, care nu vrea să-și vadă fata la școală, pentru că are o ofertă de măritis. Țimp de o lună, seară de seară, a băut cu viitorul ginere câte o sticlă de rom, apoi s-a hotărât să-i dea fata de nevestă. Abia împlinește Lenuța-Frida cinsprezece ani, și taică-său îi aduce acasă un logodnic. Îl scoală și îl izgonește, într-o noapte de mai, pe băiatul cel mare din patul lui:

- Măi, ieși afară că aici trebuie să doamnă domnul Avram cu mireasa lui!

Plâng, îl implor.

- Tu ești tată? Să-ți vinzi fata pe o sticlă cu băutură?

Dar nici plânsul și nici rugămințile nu ajută. Nunta are loc în septembrie, cu trei zile înainte de a împlini fata șaisprezece ani. Tânăra soție încă mai primește alocația de la stat. Îmi duc crucea umilinței și, pentru că n-am de ales, fac o nuntă ca în povești. O nuntă care să impresioneze într-atât încât să nu se mai observe că mireasa e doar un copil neștiutor și nevinovat, care n-o să mai dea niciodată de gustul inconfundabil al adolescenței.

Întâia revoltă

Revăd Germania, împreună cu fiică-mea, în 1969, după un alt amar de vreme, iar verișoara Hilde se străduie să mă facă să înțeleg că aș putea trăi și altfel. Cu un an în urmă, am văzut Germania de Est, dar ce văd acum e mai presus de orice închipuire.

- Sofia, rămâi aici! Îți găsesc de lucru, vii cu mine la Augsburg și-ți găsesc de lucru. Ai fata cu tine, îți dau etajul de sus cu tot ce-ți trebuie, rămâi!

- Hilde, eu asta nu fac! Eu m-am născut în România, eu am suferit în timpul războiului pentru România, pentru locurile noastre natale, pentru rădăcina noastră mamă și nu pot trăda tocmai acum. Eu nu pot rămâne. Hilda, eu trebuie să vin aici în bună înțelegere și fără să încalc legile țării mele. Știu că, dacă vin, le ofer copiilor mei un alt viitor. Și trebuie să vin pentru viitorul lor, dar, după aceea, eu trebuie să mă întorc în România, că numai acolo e locul meu în care să pot avea odihnă.

Hilda nu-și poate crede auzului. Cum să dai cu piciorul șansei de a-ți trăi viața din plin?

- Noi am fost pe transportul rusesc, zic, și românii au avut puterea să spună: **Aceștia-s ai noștri!** Iar eu așa-ceva n-am să pot să uit niciodată!

*

Revin în țară, depun pașaportul la miliție și fac cerere de plecare în Germania.

Ofițerul care îmi înregistrează cererea nu-și poate ascunde uimirea:

- Atunci, dacă tot vrei să pleci, de ce te-ai mai întors?

- Din loialitate. Eu nu vreau să fug. Eu vreau să plec și să revin, aici,

ori de câte ori m-o îndemna sufletul s-o fac. Pentru că sufletul meu rămâne aici pentru totdeauna, tovarășe colonel!

Ofițerul pare să mă înțeleagă, deși uimirea nu i s-a evaporat încă de pe chip.

Ajunsă acasă, îi spun lui Gheorghe că trebuie să-mi duc copiii în țara străbunilor lor, în care încă mai au o șansă de a-și trăi viața din plin. Pe față, Gheorghe nu dă semne de împotrivire și chiar ascultă, oarecum interesat, argumentele mele.

- Acolo, zic, în maximum zece ani, o familie normală se împlinește.

N-am de unde ști că, în zilele care urmează, ia legătura cu frate-său, colonelul, și că, împreună, pun la cale o adevărată strategie a denunțurilor calomnioase, ca să mă împiedice să plec. N-am de unde ști că, alertate de colonelul care tremură de teama șubrezirii dosarului său imaculat, securitatea și partidul pun în alertă o adevărată armată de anchetatori, care să-mi verifice faptele și sufletul până în pânzele albe ale înfășării. N-am de unde ști, dar nici nu-mi pasă, pentru că am certitudinea că nu am greșit cu nimic nici în fața oamenilor, nici în fața bunului Dumnezeu.

În definitiv, prin depunerea cererii de plecare în Germania, eu nu mă rup de țara nașterii, ci doar încerc să refac legăturile cu strămoșii. Dacă aș fi rămas în Germania, dacă aș fi fost un transfug oarecare, care profită de ocazie și se pune să-și defăimeze zelos, la **Europa liberă**, țara natală, altfel s-ar pune problema. Dar n-am rămas pentru că nu mă pot face vinovată de duplicitate. Se știe de milenii că numai cel care a trădat o dată va mai trăda ori de câte ori va avea ocazia. Cine n-a mai trădat, va ezita mereu să o facă. Țările lumii n-ar trebui să pună prea multă bază pe transfugii care speculează prima șansă, pe cei care încalcă un jurământ de lealitate. Pentru un transfug ilegal, patria este acolo unde e bine. Pentru mine, e altfel. Patria este acolo unde m-am născut, unde mi s-au născut copiii, dar și acolo unde mi s-au născut strămoșii. Iubesc, în egală măsură, România și Germania. Am dreptul să iubesc două patrii pentru că n-am vândut-o pe niciuna dintre ele.

Toate astea le spun milițienilor, activiștilor și securiștilor care vin să-

mi descoasă sufletul. Nu știu dacă sunt suficient de clară și dacă ei mă înțeleg exact așa cum sunt.

- Și, dacă tot aveai de gând să pleci, de ce-ai mai zidit aici o casă?, întrebă unul dintre anchetatori.

- Pentru că asta-i menirea omului: să nu calce pe un meleag fără să sădească, în locul acela, un copac, fără să înalțe o casă și fără să dea viață unui pruncuț. Am născut cinci copii, mai eram datoare cu o livadă și o casă.

*

Trece timpul, zboară ca o pasăre călătoare pe sub streășina pădurilor abăstirii și nici n-ai când băga de seamă că ți se irosește viața fără să o fi trăit așa cum ai fi vrut tu, adică punând o temelie solidă la viitorul copiilor tăi și al nepoților care vor veni ca să-ți împlinescă frumos rostul tău pe pământ. Trece zece ani de la depunerea cererii de emigrare. Între timp, mama, Maria și Alfred au plecat. Au plecat în 1973, la cinci ani după plecarea lui Eduard care a depus o simplă cerere și chiar în anul acela al unui superb, dar extrem de scurt liberalism românesc, în 1968, a primit aprobarea să plece. Îmi vin scrisori din lumea întreagă, de la mama, de la frați, de la verișoare și de la mătuși, și-mi sporesc aleanul și dorința de a mă elibera de sub tirania buimacă a lui Gheorghe Pruteanu.

Când nu mai pot răbda, merg și bat la ușa colonelului Cocan, șeful serviciului Pașapoarte, om cumsecade și înțelept, care o fi avut și el de dus pe umeri crucea propriului martiriu.

- Domnule colonel, mie-mi ajunge! Am zece ani de când umblu pe la ușile astea. Nu mai pot, acum vreau să știu care-i treaba. Dacă trebuie să-mi spulberați speranțele, faceți-o, dar nu mă mai lăsați pradă închipuirilor deșarte.

- Eu nu mai știu în ce stadiu se află dosarul dumneavoastră pentru că am fost în concediu medical. Sufăr tare cu stomacul... Dar aveți ceva,

vreo adresă, vreo înștiințare?

Am un aviz, sosit pe numele lui Gheoghe Pruteanu, într-ascuns. Îi dau avizul, cheamă domnul colonel pe secretară și mă roagă să aștept a fără până se dumirește ce-i și cum e. Aștept pe hol, apoi, după vreo sfert de ceas, sunt chemată în cabinet. Colonelul are, așezate în rând pe birou, patru scrisori, patru denunțuri cu scris identic. Mă întrebă:

- Omul ăsta-i nebun?

- Hotărâți dumneavoastră cușn îi! Eu așa am trăit douăzeci și cinci de ani și mai mult nu vreau și nu pot!

- Uitați-vă la scrisorile astea: e scrisul lui?

Aruc o privire pe cele patru denunțuri, recunosc scrisul și confirm.

- Vreți să le citiți?

- Nu. Nu vreau să știu ce răutăți a mai pus la cale.

Colonelul pune, încet, denunțurile unul peste celălalt, apoi oftează:

- Nu mai am ce să vă fac! Îmi este imposibil să vă ajut.

Stau o clipă să cuget la ideea pe care o tot frământ în singurătatea sufletului meu de mult amar de vreme. Zic:

- Înseamnă că ultima soluție e divorțul...

Colonelul nu zice nimic, dar înclină din cap afirmativ.

- Domnule colonel, eu acuma plec la Rădăuți și pot să găesc cel mai prost avocat sau cel mai bun că eu tot azi dau divorț.

- Bine, dar timp de zece zile să nu spui nimănu nimic.

Și mă țin de cuvânt. Cum ajung la Rădăuți, mă îndrept hotărâtă spre judecătoria. Sunt cumva supărată pe mine pentru lășitatea de a îndura atât amar de vreme tirania unui nevrednic. *Ce-i ce răbdă jugul și-a trăi mai vor merită să-l poarte spre rușinea lor!*, a zis, cu un secol și jumătate în urmă, Bolintineanu. Știu versurile astea de multă vreme, dar parcă mi-a tot fost teamă să le urmez îndemnul. Astăzi, însă, nu mai vreau să rabd jugul. Astăzi îmi materializez, pentru prima dată, revolta pentru că nu mai pot trăi fără libertate a sufletului, fără libertatea de a visa și de a lăptui pentru viitorul copiilor mei.

Întru în judecătoria și primul avocat pe care îl întâlnesc este domnul

Perladiuc. Nu-l cunosc, dar îl întreb dacă nu-mi poate recomanda un avocat care să mă ajute să fac și să depun cerere de divorț.

Domnul Perladiuc scoate o coală de hârtie, scrie ce e de scris, mă pune să semnez și depune cererea.

Rabd, în tăcere, timp de zece zile și Pruteanu simte o schimbare care-l pune pe griji. Încearcă să mă iscodească, jură fariseic că el e gata oricând să plecăm în Germania, chiar dacă va trebui să muncească pe brânci, acolo.

După ce trec zece zile, mă scol în zorii zilei, îi pun mâncare pe masă, apoi îi reamintesc toate jurămintele lui din ultima vreme cu care tot încerca să mă convingă că nu-mi pune piedici în obținerea vizei de plecare. El reia jurămintele cu și mai mare înfocare:

- Să mă trăznească, să mă...

Îl întrerup, declamând:

- 28 martie. Subsemnatul Pruteanu Gheorghe renunț la plecare în Germania. Nu-mi părăsesc patria și neamul.

Formularea, patriotardă în spirit cazon, e opera lui frate-său, colonelul. Dar semnătura e a lui. Ca și responsabilitatea.

Îi spun că eu tot plec, că am depus cerere de divorț ca să-mi pot recăpăta libertatea de a-mi hotărî singură soarta.

Parcă l-am lovit cu leuca în cap. N-are somn peste noapte, iar a doua zi își face valijoara și fuge la frate-său, colonelul, ca să pună la cale alte minciuni sfruntate, alte avalanșe de denunțuri împotriva mea.

Micii tirani

Există obișnuința de a acuza, pentru toate relele din lume, state, sisteme sociale sau instituții, deși, cel mai adesea, câte un om mărunț sau un grup de oameni mărunți și orgolioși sunt pricina tuturor relelor. Omul care nu-i capabil de nimic bun ține să-și manifeste o falsă importanță făcând greutăți altora.

M-am născut sub dictatura carlistă și am copilărit sub dictatura antonesciană. Și-am fost fericită, și-au fost fericiti toți ai mei sub cele două dictaturi. Pe noi nu ne interesau dictaturile, ci roștul nostru acolo, sub geana pădurii de la Clit. Și nici pe dictatori nu-i deranja că noi existăm într-o cumițenie gospodărească, departe de zarva și răfuielele politicianiste. Abia Hitler ne-a clintit din liniștea noastră pentru că a avut interesul populist de a-i face pe alții să creadă că noi am fi în pericol datorită vecinătății cu rușii. A făcut din liniștea noastră o problemă politică și-atunci liniștea aceea s-a făcut praf și pulbere. Apoi, după ce s-au mai așezat lucrurile în lume și am putut reveni în satul natal, și roșturile noastre au revenit pe făgașul normal. Ni s-a cerut să muncim, dar noi n-am fugit niciodată de muncă. Și, pentru că ne-a fost drag să muncim, toate au prins să înflorească pe lângă casă.

Când m-am hotărât să plec în Germania, nu aveam nimic împotriva comunismului. Și nici acum nu am, deși sunt de părere că o țară ajunge să se bucure de prosperitate doar atunci când oamenii ei sunt liberi. Liberi să gândească și să făptuiască. Adesea, libertatea gândirii este confundată cu libertatea nelitirii, dar de nelitire se fac vinovați doar cei care vor puterea pentru că nu știu să facă nimic pe pământ. Și nu știu să facă pentru că n-au dragoste, pentru că sunt pustii pe dinăuntru.

Mult a trebuit să mai trudes în viața asta. Am cărat pe spate lătunoaie

ude, am dus prin vânt vagoane întregi cu rumeguș, am crescut animale, am dus lapte, am întors pământul cu sapa, dar nici una dintre clipele acelea grele, trudite, nu mi se pare întinată de urâtenie. În viața mea există numai personaje urâte, nu și fapte urâte.

Bun, mi-a fost greu la fabrica din Sucevița, când făceam munci pe care unii le socot potrivite pentru un ocaș care are de ispășit grele păcate. Mă dureau, seara, șalele de atâta muncă, dar îmi treceau durerile într-o clipă, când vedeam fețele copilașilor înflorind de mulțumire, pentru că nu le lipsea nimic. M-am născut cu cultul muncii și al familiei și m-au durut numai anii de bejanie și neîmplinirile familiare. Mai ales că am avut exemplul părinților mei, care parcă ar fi fost un singur suflet turnat în două trupuri. Mi-aș fi dorit să le pot repeta povestea, dar soarta mi-a fost împotriva. *Soarta omului, zicea tata. e mireasa tiranilor. Fac tiranii ce vor din ea.* Dar și noi suntem vinovați de propria noastră soartă. Dacă mi-aș fi luat inima în dinți din vreme, dacă nu m-aș fi temut să nu fiu eu prima din tot neamul meu care divorțează, poate că aș fi trăit altfel. Poate că nu mi s-ar fi părut, într-un târziu, la fel de neguroși ca cei cinci ani de bejanie prin Europa aflată în război și cei douăzeci și cinci de ani de căsnicie. Dar n-am avut bărbăția de a-i face definitiv vânt din casă nevrednicului în clipa în care am înțeles că trăiește cu socotitoarea ceapeului. Mai târziu, când ibovnicele s-au îndesit, nici nu mi-a mai păsat. N-am fost înțeleaptă, deși unii pot socoti altfel. Mereu punem mai presus de viața noastră viața copiilor noștri, expunându-i, în fond, la aceleași suferinți. Singurul care a înțeles că așa este, a fost Petrică, care a fost bătut, la Rădăuți, de niște țigani plătiți de taică-său să o facă. A venit, atunci, acasă feciorașul și s-a oprit însângerat în fața patului în care eșuase un om beat și doar atât i-a spus:

- Tată te numești dumneata?

Apoi s-a întors spre mine aproape furios, deși spre celălalt privise doar cu tristețe, și mi-a zis:

- Din câți bărbați au existat în lumea asta, tocmai pe ăsta l-ai găsit să-mi fie tată?

*

Odată cu trecerea vremii, simt că, deși am depus cerere de emigrare din România, oficialitățile nu mi-s ostile. Dimpotrivă, parcă mă privesc cu o oarecare simpatie. Îmi place că las peste tot loc de "Bună ziua!", dar n-are când să-mi cânte sufletul de bucurie, pentru că șeful de post comunal de miliție se îmbătoșează în poarta noastră și îmi zice, plin de importanță:

- Tovarășa Sofia, mâine dimineată, la orele șapte fix, te prezinți la securitatea județeană, la tovarășul colonel Ranguș!

Un spiridus de gheață începe să-mi răvășească sufletul. Știu o sumedenie de povești înfloritoare despre securitate, auzite la marginea drumului, și de toate îmi amintesc în același timp cu înspăimântătoare intensitate.

- Doamne, ridic ochii rugători spre cer, ăștia vor să mă lege! Nu-i lăsa, Doamne, să-mi facă răul de care mă tem!

Nu știi încă dacă și Cel de Sus mă aude, dar cireșul din fața casei se înfioară odată cu sufletul meu.

*

Am inima cât un purice și-abia de o mai aud bătând, în clipa în care mă prezint în fața ofițerului de serviciu de la securitatea județeană. Îmi șoptesc numele, iar el, după ce mă cântărește din ochi, îmi zice:

- Da, sunteți așteptată de tovarășul colonel Ranguș, șeful securității.

Mi se taie picioarele, iar o voce din adâncul sufletului rostește ca pe-o sentință: *Până aici și-a fost!*

Dar ofițerul nu face nici un gest ostil și nici cătușe nu zăresc să aibă. Îl umez până în fața unei uși, la care el bate și, cum nu răspunde nici o voce, bagă capul înăuntru, apoi se întoarce spre mine:

- 'Irebuie să mai așteptați! 'Iovarășul colonel nu este în birou.

Dacă securistul ar pleca la postul lui, cred că, de frică, m-aș arunca

pe geam. Îmi clocotește sufletul de spaimă până în clipa în care sosește colonelul și-mi zice:

- Bună dimineața, sunt colonelul Ranguș și vă rog să mă iertați că v-am făcut să așteptați atât!

Nu-mi cred auzului. Dacă n-aș vedea fața prietenoasă a omului din fața mea, cred că m-aș sufoca de uimire. Am auzit, doar, atâtea grozăvii despre securitate, despre beciuri și torturi cumplite, încât nu pot pricepe că mai am încă o viață întreagă de trăit după ziua aceasta, pe care eu o socotisem ca fiind ultima.

Sunt invitată în birou, iar colonelul Ranguș roagă să fie invitat și colonelul Cocan, de la Pașapoarte.

- Așaaa... Deci vreți să plecați în Germania.

- Domnu' colonel, eu puteam să rămân acolo, dar n-am vrut să trădez. Eu vreau să plec în bună înțelegere și cu obrazul curat...

Colonelul Cocan frunzărește un dosar.

- Ce spui dumneata, tovarășe Cocan?, întreabă șeful securității pe neașteptate.

- Ce să spun? Țsta trebuie dus pe-o stâncă să-i dai foc cu benzină. Țsta-i om? El a venit și a depus cerere de plecare și tot el își face de cap cu reclamațiile și ne dă nouă de lucru?

Simt că pot să-mi rostesc sufletul pentru că voi fi ascultată. Nu știu, poate că sunt, totuși, un om norocos. Le-am spus ofițerilor germani să ne impuște înainte de a-l lua pe tata, iar ei au plecat, lăsându-ni-l nouă pe tata. Chiar și cu ofițerii din NKVD am avut noroc, pentru că s-au milostivit de copilăria mea și, în loc să mă impuște, mi-au întins bucațele de zahăr, cu care să putem supraviețui. Și iată că am noroc și cu securitatea!

- Domnule colonel, zic, eu sunt mai român decât mulți alți români. Am muncit cinstit, n-am trecut peste legile statului, am crescut cinci copii, am predat animale la contract, am muncit din greu timp de o viață și am lăsat loc de "bună ziua" peste tot unde am lucrat. Și, acum, eu îs dată la securitate... M-a reclamat deșteptul ăla de la București, care

venea încă cu trei ofițeri să treacă în hărțile militare drumul de pe Palma. Drum pentru care am trudit și eu pentru că i-am hrănit pe ostașii care l-au construit. Dar ăsta de la București venea la noi, punea să fie tăiat un vițel, pe care îl punea în geamantan și îl ducea acasă, lăsându-ne pe noi să-l plătim. Țsta, colonelul cu dosar curat care mă reclamă pe mine, e vinovat de toate necazurile pe care le am eu.

Colonelul mă ascultă răbdător, apoi mă întreabă când am un nou termen la procesul de divorț.

- Pe 3, tovarășe colonel.

- Să spui, acolo, așa: că dacă mai au nevoie de ceva să solicite relații de la Securitatea Suceava, de la colonelul Ranguș.

Peste vreo lună, când am avut procesul și am spus judecătorului cuvintele colonelului de securitate, acesta a dat, în aceeași zi, pronunțarea. Dacă mai trăiește, Dumnezeu să-i dea sănătate colonelului Ranguș! Și din mormânt o să mă rog pentru sănătatea lui.

*

Vine, din Germania, Robertus, cumnatul, și se așează cu Pruteanu sub un măr, afară. Destupă sticlele cu rachiu și se pun vârtos pe băut.

- Măi Prutene, zice Robertus, tu ești prost? Ce Germanie îți trebuie? Ai așa o gospodărie de frumoasă, ai vite, ai de toate, ce-ți trebuie Germania? În Germania îi rău, în Germania e greu, acolo trebuie să muncești, trebuie să te zbați...

Pruteanu, când aude de muncă, se întunecă la suflet. Nu-l întreabă pe Robertus de ce nu părăsește Germania și nu se stabilește în România, dacă e atât de greu acolo și-i atât de bine aici.

I-am așteptat cu patru rațe îndopate, cu un godac de 70-80 de kile, cu casa pregătită ca pentru oaspeți dragi.

În grădină, în preajma sticlelor goale de sub măr, Robertus continuă:

- Ce-o să-ți faci Sofia? Cu forța nu te poate duce în Germania. I'u ai frate la minister, tu ai frate colonel, ești tare, Prutene, ești cineva! Fii

bărbat și nu te lăsa dus la muncă în Germania!

Pruteanu, care primise sfaturi asemănătoare și de la frate-său, care-și dorea dosarul imaculat, nu zice nimic, dar se încrunță.

Mama, care aude dialogul din casă, oftează, apoi îmi zice:

- Fără tine, fără voi, eu mă simt ca un străin și în Germania. Nu te lăsa înfrântă Sofia!

Și nu mă las.

*

Necazurile nu încetează odată cu pronunțarea divorțului. Urmează procesele de partaj, cu recursuri până la Tribunalul Suprem, cu expertize peste expertize și cu experți întâmpinați de Gheorghe cu toporul. Mi se atribuie casa, dar trebuie să-i dau zece mii lui Gheorghe. Împrumut banii de la doamna Romankiewicz, plătesc "datoria" impusă de instanță, apoi plec să-mi scot copilul din armată, pentru că, în sfârșit, se pare că vom putea pleca în Germania.

Când ajung la corpul de gardă al gamizoanei din Galați, ostașii tocmai aduc un dezertor, iar întâmplarea mă umple de spaimă ca o prevestire. Mai ales că încă nu-l pot scoate pe Licuță din armată, pentru că îmi lipsesc niște acte, pe care trebuie să le solicit de la colonelul Lupu, de la Centrul Militar Suceava. Îl rog pe fecioraș:

- Măi Licuță, să nu faci vreo prostie, mai rabdă că îndată-îndată scăpăm!

Vin la Suceava, fac actele și iar plec la Galați. Cerul e roșu, așa cum era și ultima oară. Băiatul tocmai sosește de la instrucție și are ochii la fel de roșii ca cerul. Iar ofițerul de serviciu, care trebuie să-i dea hainele, lipsește. Dacă știam, îi luam niște haine de-acasă, dar așa trebuie să merg acasă la ofițer, să rămân acolo cu copilul lui până ce el merge la unitate și-i dă hainele civile lui Licuță. Om bun ofițerul, om înțeleghător și cumsecade, așa cum sunt marea majoritate a românilor.

*

Încă nu pot pleca, pentru că nu pot preda casa. Nu se mai găsește dovada de proprietate asupra pământului, de parcă ar fi fost zidită casa pe aer. Se inventează tot felul de chichițe birocratice ca să nu pot pleca. Și-atunci, vin în audiență la un procuror cu suflet de om în el, iar procurorul, după ce mă ascultă răbdător, îmi zice:

- Coborâți la notarul șef și vă rezolvă dumnealui problema!

Cobor, iar notarul șef mă așteaptă cu ușa deschisă.

- Întrați, doamna Fuchs!

Pe colțul biroului se află hotărârea judecătorească de la partaj, iar notarul șef mă întreabă:

- Cum ați putut să dați hotărârea asta din mână? Cum ați putut da actul ăsta lui Zvolinschi?

- Tovarășe notar șef, eu nu mai spun nimic, eu trebuie să plec!

- Bine, eu joi voi fi la Rădăuți. Să veniți să vă fac actele pe pământ! Și s-a ținut de cuvânt, ba chiar i-a și beștelit serios pe subalternii rădăuțeni.

*

Plecăm în ziua de 4 decembrie, când prinde să fulguiească blând peste Obcinii. Am mai plecat, odată, petrecuți de întâile zăpezi ale iemii și amarnică ne-a fost bejania prin Europa. Acum, însă, plecarea e ca o întoarcere adevărată în țara străbunilor. Sau măcar asta încerc să-i spun eu sufletului meu care nu se îndură să se rupă de ținuturile de basm ale Bucovinei. *Tu nu pleci, îmi spun, tu te eliberezi! Lași în urmă pe cel care ți-a irosit și urâtit cei mai frumoși ani ai vieții! La aduceri aminte și la locuri ai să te poți întoarce mereu, pentru că pleci cu demnitate și rămân în urma ta numai uși deschise! Vei bate și ți se va deschide, chiar dacă nu va mai avea cine tăia vițelul cel gras al întoarcerii fiului risipitor!*

Îmi fac singură curaj pentru a nu cădea pradă neliniștii, iar între mine și locurile natale se tot îndeasă distanțele. Rămân, însă, ca un fir al Ariadnei șinele căii ferate ca să pot regăsi oricând drumul întoarcerii.

Cenușa Germaniei

Ajung în Germania, la Waldkraiburg, pe 7 decembrie 1978, seara. Duc cu mine doar trei din cei cinci copii pe care îi am, pe Arcadie-Ludwig, pe Vasile-Ferdinand și pe mezinul Petrică. Constantin și Frida, care-s căsătoriți și au familiile lor, rămân în România și-abia în 1981 ni se vor putea alătura.

Pe peronul gării din Waldkraiburg, ne așteaptă Alfred, frățiorul meu mai mic, Maria și Robertus. Maria și Robertus vin să-mi dea sărutul lui Iuda, dar eu încă n-am de unde ști lucrul ăsta. Eu mă bucur din toată inima când îl revăd pe Alfred și îlăcrimez de duioșie când mă întâmpină mama, acasă, cu bunățuri și cu zarvă pe scară:

- Veniți să vedeți ce-am pregătit pentru fata și nepoții mei! Veniți să-mi vedeți fata și nepoții!

A doua zi, primesc de la stat un împrumut de 5 000 de mărci din care să-mi iau strictul necesar. Robertus mă duce cu mașina să-mi cumpăr un sac cu cartofi. La atât se reduce ajutorul pe care mi-l oferă neamurile mele din Germania: *Hai să te duc la piață să-ți cumperi un sac cu cartofi!* Nici cu dușmanii nu te poți purta atât de vrăjmășește, atât de batjocoritor.

*

La doar două săptămâni de la sosirea în Germania, Arcadie-Ludwig și Vasile-Ferdinand, copiii mei, care nu știu un cuvânt nemțeste, sunt trimiși la Neustadt la școală, în sudul țării, aproape de granița franceză. Trebuie să le fac haine, trebuie să le fac bagaje, trebuie să le obțin încă niște acte de la Munchen și să plec cu ei la Neustadt, spre granița cu

Franța. Am un palton ponosit, de la Maria, care mi l-a dăruit în batjocură, un paltonaș în care tremur pe peronul gării din Munchen, în zi de 3 ianuarie, fără să știu că Maria se află, în chiar clipele acelea, la mama și, când află ce îmbrăcăminte am pe mine, exclamă cu răutăcioasă satisfacție:

- Vai, o ia naiba de frig!

Duc copii la Neustadt pentru că mi s-a spus că aici vor învăța germana și o meserie care le va fi de folos în viață. Vor dormi în paturi suprapuse, cantina e închisă, totul e închis, nici măcar nu ne așteaptă taxiul în gară, cum era vorba. Încerc să le fac curaj, dar mi-e rușine de mine însămi. Apoi plec plângând. Și nu știu dacă plâng de rușine pentru rudele pe care le am sau plâng așa, de singurătate. Cu inima de plumb plec. Schimb trenul în Würzburg, apoi în Schweinfurt. Și trenurile merg, merg prin frig, și inima se zbate dureros în coșul pieptului. Am doi copii în România, alți doi lângă munții Hunsruck. Ce gândesc ei, ce-i în sufletele lor, în clipa asta?

Între timp, soră-mea o înnebunește pe mama:

- Poate o prind teroriștii prin Munchen, prin trenuri... Cine știe dacă o mai vedem!

Când sun la ușă, mama deschide și mă cuprinde de mă sufocă.

- Bine că-ai venit! Uite ce spune soră-tă ca te puteau lua teroriștii!...

Plânge mama, plâng și eu fără să mă revolt împotriva răutății. Plângem de singurătate. În definitiv, am tot cărat-o în brațe pe fata asta prin trenurile bejaniei, iar ea se poartă cu mine de parcă ar vrea să mă umilească în fiecare clipă a zilei. Într-un anume fel, mi-e milă de ea. Dumnezeu vede și judecă.

*

Din banii împrumutați de statul german îmi cumpăr frigider, mașină de spălat și o mobilă de sufragerie frumoasă tare. Întotdeauna mi-a plăcut să am un lucru bun, chiar dacă e scump și trebuie să trudești mult

pentru el.

Mi-am găsit de lucru, peste drum de casă, la cantina fabricii de costume bărbătești KONIN. În fiecare după-amiază, muncesc în cantina firmei KONIN. Dimineața, trudes la cantina azilului de bătrâni, iar sâmbăta și duminica la Restaurantul RIBETZALL. Muncesc cu pasiune, cu dragoste, iar colegii de muncă mă privesc cu multă simpatie. Muncesc și răzbesc. În trei luni de zile, am tot ce îmi trebuie. Germania a renăscut din propria cenușă prin muncă. Și eu vin din aceeași cenușă care a distrus, cândva, Germania, și eu trebuie să renasc, asemeni ei, prin muncă.

*

După nici două luni, copii, Arcadie-Ludwig și Vasile-Ferdinand, mă sună cu disperare:

- Mamă, ia-ne acasă! Te rugăm, mamă, nu ne lăsa aici, ia-ne acasă!

Le trimit bani, apoi încep să-i aștept în gară, bântuită de îngrijorare. Dacă s-au rătăcit? Dacă au pățit ceva? În sfârșit, iată-i!

*

Am șase luni de când trăiesc în Germania și tot ascult un cântec german despre o rândunică ce-mi poposește pe fereastră, iar eu o invit în casă la căldură. Ascult cântecul și plâng. Din România, îmi vin scrisori lacrimoase de la ginerele Avram, scrisori stropite cu apă, ca să-mi dovedească cât mai plânge el de dorul meu și că-i musai să-l poftesc în Germania. N-am dreptul să fac invitații, dar o rog pe mama să mă ajute pentru că îmi doresc să-mi adun lângă mine, încetul cu încetul, toți copiii.

Vin. Îi aștept la gară cu mașina și-i duc la mine acasă. Vorbim, povestim. Și, deodată, ginerele mă întrerupe din povestire:

- Soacră-mea, când ne duci și pe noi la dumneata acasă să ne odihnim, că suntem obosiți de la drum?

Bietul de el îți închipuise că l-am dus la vreun hotel.

Timp de trei luni de zile, îi plimb prin Austria, prin Munchen, pe la rudele din Germania. Le pregătesc bagaje, ca să simtă, după ce s-or întoarce în România, că au fost în Germania, la mama, până s-or putea aduna toți, aici.

*

Trăiesc prin munca mea cinstită și prin adevăr. Și câte fac, încă pe atâtea îmi dă Dumnezeu. Doar cu sănătatea, pusă la grea încercare în anii grei ai înconstrăirilor europene și în cei douăzeci și cinci de ani de calvar conjugal, nu o duc prea bine și mă văd obligată să merg la băi, la Geingerbach, în munții Pădurea Neagră, în munții din care izvorăște Dunărea. Văd firul subțire al Dunării, cu ochii văd izvoarașul acesta zglobiu, în vreme ce sufletul meu, ars de alean și de doruri, poposește pe malul Dunării de-acasă, acolo unde fluvial e asemenea unei zeități dacice, frumos și copleștor. Aici, la izvoarele Dunării mi se hotărăște pensionarea. La numai 54 de ani, trebuie să renunț la muncă, de parcă omul ar mai putea trăi dacă abdică de la rosturile sale. Revin la Waldkraiburg și-mi ridic decizia de pensionare. *Înseamnă că e grav!*, îmi spun. *Când ești pensionată la 54 de ani într-o țară în care munca reprezintă un adevărat cult, înseamnă că nu mai ai mult de trăit!*

Dar eu mai știu de la tata, din anii fericite ai copilăriei, că munca le vindecă pe toate. Cine are ceva de făcut, trebuie să trăiască până își desăvârșește lucrarea.

Îmi caut de lucru, încep să lucrez la particulari cu o altă bucurie a sufletului, de parcă aș începe o nouă viață. Câștig 15 mărci pe oră și prietenia unei puzderii de familie. De Crăciun, proprietarul unei firme uriașe îmi pune sub brăduțul sărbătoresc din sala de ședințe a firmei plicul care se cuvine oricărui salariat destoinic. Iar, mai târziu, în ceas de disperare, omul acela bun de pus la rană avea să mă încurajeze și să mă îmbărbăteze ca un adevărat prieten. Și-atunci înțeleg că nu s-a

Argentina,
Alexandru

Cristi, Joseph

Brigitte

Argentina

Erika, Elsa,
Jozseph

Ferdinand,
Hilde

Leonard

Vanessa

Cristi

Mihai, Anu

spulberat cu totul viața comunitară, că ea există, dar în pas cu vremurile pe care le trăim. Au dispărut comunitățile arhaice pentru a face loc comunităților profesionale, de branșă, de afaceri. Munca, acest cult modern în Germania, își crează propriile ei comunități. Comunități care se încheagă în jurul unei afaceri și care pun mare preț pe sufletul fiecăruia dintre membrii ei. Abia acum descopăr Germania străbunilor mei. O descopăr în înfățișarea ei modernă și mi se vindecă sufletul de singurătate.

*

Mereu am spus: *Dacă este vreun păcat din al șaptelea neam, Doamne, dă-mi-l mie să-l trag mai departe, numai lasă-mi copiii toți!*

Mereu am dus o teamă nelămurită în suflet și-am tot tresărit la fiecare zgomot al nopții de parcă aș fi presimțit că, odată și odată, o să mi se întâmple ceva cumplit. Știu că omul are obligația de a-și duce crucea cu demnitate până la capăt, dar există și un pahar care nu se poate bea. Nimic nu-i mai cumplit și mai nedrept în viață decât nenorocirea ca părintele să supraviețuiască copilului său. Iar eu am nefericirea de a-i supraviețui lui Petrică, feciorașul cel mic și care mi-a fost drag ca lumina ochilor.

Îmi tot repet că așa i-a fost destinul, dar nici asta nu-mi vindecă sufletul. În ziua aceea neagră de la cer la pământ, Petrică a suferit un accident de muncă și a fost dus la spital. Și n-a rămas acolo, ci a ieșit în calea destinului, sfârșind sub roțile unui Mercedes.

Vestea a venit, așa cum m-am și tot temut, în miez de noapte. O presimțisem, rămăseseam trează și băntuită de neliniști.

Doamne, dacă există vreun păcat din al șaptelea neam, de ce nu mi l-ai lăsat mie să-l trag mai departe? De ce nu mi-ai lăsat toți copiii, Doamne?...

Ultima împietrire a cireșului

A putut supraviețui unei lumi violente, a putut traversa deșertul de cenușă care a fost Europa ultimului mare măcel planetar, dar n-a mai putut rezista înstrăinării omului de rosturile sale. Mama s-a stins în perioada crizei de comunicare a omenirii. Pentru că asta se traversează acum, în epoca informației rapide și eficiente: criza de comunicare. Omul se izolează împreună cu aparatul său de vehiculat știri și se desparte brutal de viața comunitară, de viața pe fereastra căreia se așează o rândunică, pe care o poștești, cu glas melodios, în casă, la căldură. Trăiește bietul om într-o lume neadevărată, care este, în mod paradoxal, lumea știrilor care vehiculează numai adevăruri. Îl copleșesc adevărurile altora și nu mai are loc și timp și pentru adevărurile sale. Încet, încet, omul se depersonalizează, devine un robot pe care, după orele de muncă, îl cuplezi la rețeaua Internet sau la rețeaua de televiziune prin cablu și ai garantată liniștea planetară.

Când s-a îmbolnăvit mama, s-a produs prima ruptură dureroasă în familia noastră. Lacomii după avutul ei, pe care și l-au însușit singuri, Măriuța și Robertus s-au străduit s-o îndepărteze de noi, ceilalți. De parcă nouă ne-ar fi trebuit banii la care ei cătau cu atâta sălbatică lăcomie!

Bolnavă de cancer, aflată pe patul de spital, mama își striga nepotul preferat:

- Unde-i Cotișel al meu? Unde-i Costișel? N-a venit?

- Trebuie să vie, mamă, că i-am trimis telegramă, încerc eu s-o îmbărbătez.

N-am de unde ști că mama n-o să-l mai vadă niciodată pe Costică,

din vina fiică-mi, care merge la Suceava și îl reclamă că vrea să rămână ilegal în Germania. Se adâncește fisura, ca o rană de cuțit se adâncește dureroasa fisură. Nu mai știm să existăm comunitar, dar, ceea ce este și mai grav, nici ca familii adevărate nu mai știm să existăm.

Când se stinge mama, cireșul cel bătrân din Dealul Ederii se usucă peste noapte. Spun proverbele românești că soarta fiecărui om este legată de a unui pom anume. Numai că nimeni nu se întreabă, când vede un copac împietrind, ce suflet de om și-a aflat, în clipa aceea, slobozirea de pe pământ. Iar eu știu că, în noaptea dureros înlăcrimată, sufletul mamei s-a întors acasă ca să mai privească încă o dată ținutul de poveste în care, pe vremea tinereții ei, i se spunea, din pricina frumuseții ei, Regina. Apoi, a surâs cu blândețe mama spre cireșul nostru drag, care rămăsese singur pe coasta dealului și i-a zis șoptit: *Acum, ne-om duce!*

În nopțile cu stele umede, îi zăresc ochii ei minunați și zăresc crengile bogate ale cireșului nostru. Și știu că nu-i doar o părere, ci e dorul care mă macină clipă de clipă.

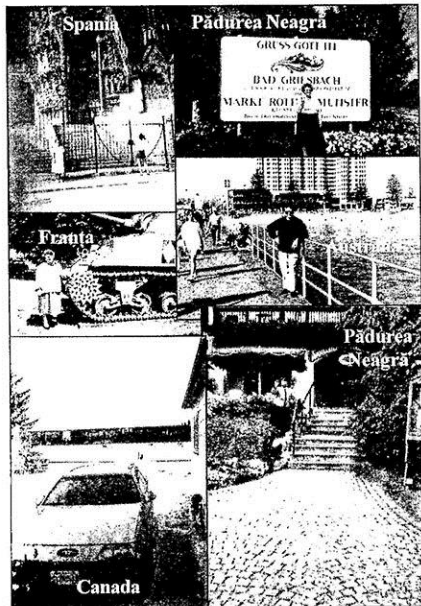
*

După amar de vreme, vine Prutean în Germania, în vizită, să-și vadă copiii. La bătrânețe, după o viață irosită după moda buruienilor, omul își poate aminti că a zărit, prin curtea casei în care s-a tot întors beat-leucă, vreme de decenii, niște pruncoți și îl poate apuca amocul paternității. Așa și Prutean, își descoperă dragostea față de urmași abia la bătrânețe și vine să-i vadă. Și-l roagă pe Constantin:

- Măi băiete, tu ai puterea s-o convingi pe Sofia. Du-mă să văd unde stă și cum stă!

În ziua aceea, fusesem să-mi ud grădina. Abia intrasem în casă și mă pregăteam să-mi fac un duș, când văd pe cineva la ușă. Mă uit pe geam: Constantin și Pruteanu. Întreb:

- Ce cauți tu la ușa mea?

Franta

Canada

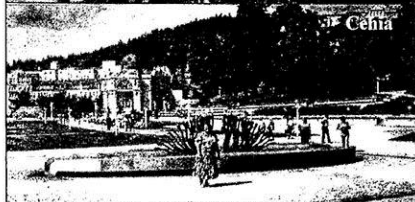
Locul meu de munca

Și nemții
învață
dansurile
românești

Spania

Cehia

Spania

Italia

Pădurea
Neagră

El tace. Înclină capul și tace.

- Hai, mami, dă-i drumul să vadă și el că-ai făcut niște lucruri în anii ăștia în care el n-a făcut nimic!. insistă, rugător, Constantin.

Deja știi că el, între timp, a risipit și ceea ce-i rămăsese din anii din urmă. Deschid și-i dau voie să intre și să vadă. Se uită Prutean prin camere, fără să-și poată disimula uimirea, apoi se așează într-un balansoar de parcă ar avea nevoie să-și revină dintr-o cumplită răvășire a sufletului. Întreb cu ce să-i servesc. Trăiesc, fără prea multă satisfacție, vanitatea deșartă de a-l vedea înfrânt în fața mea pe cel care nu mi-a fost soț, ci tiran.

- Bere? Rachie? Șnaps? Șampanie?

Gheorghe izbucnește în plâns:

- Vai ce e aici!... Vai ce e aici!...

Plâsul lui mă năucește. El nu plânge distrugerea vieților noastre, amanul adus în casă de ibovnice idioate, de maricicele și de anițele deznățate și de prea mult consum de alcool. El plânge că-i mai scapă din mână ceva. El își plânge ultima neputință, neputința de a nu-și putea însuși ceea ce am pentru a irosi în viața care i-a mai rămas spre buimacă irosire.

- Și când mă gândesc că eu n-am, că n-am bani, că n-am..., scâncește Pruteanu cu dezgustătoare lăcomie, iar eu nu mai știu dacă omul ăsta trebuie plâns sau acuzat pentru nevrednicia vieții sale.

Repetabila întoarcere

De două, de trei, de patru, de cinci ori pe an, reușesc să vin în țară cu ajutoare. Mă sleiesc drumurile și mă ofilesc.

- Doamnă Sofia, nu te supăra! Până când vrei să mai faci drumurile astea? Ai de toate, de ce să te omori singură cu drumurile tocmai acum?, mă întreabă cunoștințele din Germania.

Întrebarea, în loc să mă domolească, în loc să mă descurajeze, îmi aprinde sufletul. Răspund:

- Merg în țara mea, în țara în care m-am născut, unde mă cunoaște lumea și după fapte, și după suferințe. Merg în țara în care nu te simți niciodată singur. Pe mine nu m-o fugărit nimeni din România, ca să nu mă întorc. A trebuit să aștept zece ani ca să-mi deie drumul românii. Iar, când am venit pe un tren rusesc, românii au spus: *Aceștia rămân la noi că-s ai noștri!* Altfel, mă duceau în Siberia, cine știe pe unde, cum l-au dus și pe tata în închisoare la Cernăuți. Noi am fost pe transportul rusesc și românii au avut puterea să spună: *Aceștia sunt ai noștri!* Și eu așa-ceva n-am să pot să uit niciodată. Și mai cred că nimeni nu știe treaba asta și nimeni nu pune preț pe un astfel de act care dovedește și generozitate, și curaj, dar și un spirit al conviețuirii exepplar.

Și, când revin în Germania, împart cunoștințelor ouă încondeiate și broderii și le spun:

- Numai româncele acelea hamice și pricepute mai pot face astfel de minunății!

Și mă simt atât de mândră între compatrioții mei de sânge cu compatrioții mei de suflet. Pentru că eu sunt nemțoaică tot atât cât sunt și româncă. Și cred că nu e neamț care să fi plecat din Bucovina în patria strămoșilor lui care să nu simtă la fel, să nu-și întregească sufletul

din două jumătăți: una care să cânte ca Shiller, alta care să cânte ca Eminescu.

*

De la Revoluție încoace, s-a făcut mai rea lumea. Iar eu suport mai greu nedreptățile, adică nu mai înțeleg de ce există ele într-o așa desime, când e doar un pas și o clipită până la Judecata de Apoi, la care vom da toți socoteală. Și, pentru că știu că nedreptatea îți poate altera sufletul, cred că e bine să povestesc, să mă apăr de energiile negative ale nedreptății povestind.

Doouă sunt datorile omului pe pământ: să lase urme zidite ale trecerii sale și să lupte din răsuputeri cu nedreptatea. Până la capăt, până la ultima lui suflare să lupte cu nedreptatea, să ajute, după puterile lui, la regenerarea morală a umanității.

Dacă stau și-mi aduc aminte și încep să-mi cântăresc amintirile, înțeleg că mereu am fost o victimă și că trebuie să rup, odată și odată, lanțurile umilinței. Toate lanțurile umilinței, verigă cu verigă. Știu că nu voi moșteni lumea, dar nu trebuie să rămână nimic nedrept zidit pe suferințele de odinioară. Am zidit o casă, iar casa mi-a fost luată la plecarea în Germania. S-a păraginit, s-a ruinat între timp. În locul stălpilor de la gard au fost bătuți pari de răchită, care au lăstărit cu sălbăticie. Merii mei au prins să se sălbăticească pentru că n-a mai fost mână de om care să-i îndrume spre lumină și că-i curețe de uscături și de vârstarii parazitari. Ca o mustrare se ruinează casa mea și parcă o văd, când trec, uneori, prin fața ei cum mă mustră. Mă mustră plângător, asemeni polonezului care ne întreba, când a trebuit să fugim din calea rușilor: *Dar eu cui rămân?* La fel mă întreabă și casa mea și mă doare sufletul când o văd suferind. Voi plăti statului ce-i de plătit și o să-mi aduc iarăși casa lângă suflet ca s-o fac martorul fericit al luminii. Casa omului urcă mână sufletul lui. Cu câte o casă zidită și îngrijită frumos întâmpină omul vrednic diminețile planetei. Și nu-mi poate nimeni lua dreptul de a

saluta diminețile. Dacă n-ar fi legea, n-aș cere, dar există și legea, există și sufletul meu care se împotrivesc umilinței și nedreptății.

Când ți se nasc nepoții este ca și cum ai avea garanția că mai poți trăi o sută de ani. Iar eu am zece nepoți, pe care mi-i simt lângă suflet ca un fel de vindecare. Când râd ei, râde ziua de mâine, iar asta îmi face bine. După o viață de om, văd viitorul, curat la suflet, zâmbindu-mi cu duioșie și-atunci toate suferințele trecutului, toate durerile care mi-au ars carnea vreme de mai bine de o jumătate de secol, încetează să mai existe. Așa cum încetează să mai existe și cei care au îndopat clipele cu otrăvă, iar dacă eu îi ignor, chiar și clipele acelea amare prind să se tămăduiască și să se rotunjească frumos ca o frunză de cireș de pe care ai îndepărtat omizile.

De la Constantin și Olga, am viitorul care se cheamă Mihai, am viitorul care se cheamă Dănuț și am viitorul care se cheamă Florin. Și mai am, dintr-o precece și rușinoasă nuntire, două scipiri de soare, pe Argentina și pe Alexandru. De la Adi și de la Vica, îmi vin Cristi și Josef, două inimi fremătătoare care-i dau putere și obositei mele inimi. Și mai sunt în lumea aceasta minunată Brigitte, Thomas și Wanessa, copiii lui Vasile Ferdinand și ai lui Hilde, așa cum există, din sufletul, dacă nu din sângele meu, Gheorghită, fiul soției lui Petrică.

Viața omului fără copii e o viață trăită de pomană, o viață fără de identitate. Viața omului fără nepoți e o viață fără cununa de laur care trebuie să-i răcorească tâmpelile, la bătrânețe.

De data asta, ajungem la graniță târziu, iar vameșii ne întâmpină ca niște sloiuri de gheață.

- Plătiți, intrați. Acum a venit ordin că nu mai intră nimic în țară fără

să se plătească taxele vamale.

Am o dubiță plină cu bagaje. Știu că eforturile mele nu schimbă viața oamenilor, dar măcar le înșeninează câte o clipă.

- Ce facem, doamna Sofia?, întreabă proprietarul dubitei.

- Ce să facem, domnule Hij?! Întorcem și aruncăm câte un pachet în fiecare curte a primului sat maghiar pe care îl întâlnim în cale. Și gata! Ce-am să fac, doar nu pot să trec peste legile țării...

Plouă îndesat, iar vântul aspru de pustă îndeasă în atmosferă un frig tăios. Stau în mașină, iar mașina pare să se fi rătăcită într-o lume străină, ostilă. Am făcut, deja, de două ori câte un infarct, poate-l fac și pe al treilea în pustietatea asta noroioasă și se termină totul.

Ațipesc și visez, chinuit, cireșul din Dealul Ederii. *Eddy asta nu-i mama?*, aud prin vis, vis cu cireșe coapte și cu tata și frații întorcându-se din închisorile rusești. *Dar Costișel nu mai vine?*, întreabă și mama prin turbureala aceluiași vis. *Ba da!*, răspund. *Vine! Nu vezi că se face ziuă, mamă?*

Deschid ochii de parcă aș trage oblonul de pe fereastra încăperii cu vise. Se face ziuă și în pustietatea noroioasă în care am adăstat peste noapte.

- Ce-i, domnule Hij? De ce vă uitați la mine cu atâta îngândurare? Probabil că vă gândiți că v-am umplut dubița cu pachete și-acuma dorm...

- Nu. Mă uit că aveți buzele negre și mă tem cu dumneavoastră!

Izbucesc în lacrimi și plâng până mi se răcorește sufletul, apoi scot din geantă ziarele în care s-a scris despre trecutele mele venituri în Bucovina, venituri care au înșeninat zilele cunoșcuților și necunoșcuților pe care i-am întâlnit în cale. Când scot ziarele, cad din geantă două file rupte dintr-un caiet studentesc, file în care poezii suceveni Ion Cozmei și Liviu Popescu, mai în glumă, mai în serios, mi-au sărbătorit în versuri întoarcerile acasă. Iau prima dintre file și încep să citesc versurile pe care le știu pe de derost de pară le-aș vedea abia acum pentru prima dată:

Când Sofia revine...

1. Soarta a dorit, probabil,
Ca-n acest sfârșit de veac,
Să devină realizabil
Visul unui om pribeag.

2. Dacă-n lume e dreptate,
Fiindcă este Dumnezeu,
Peste tot și peste toate,
Și la bine, și la greu,

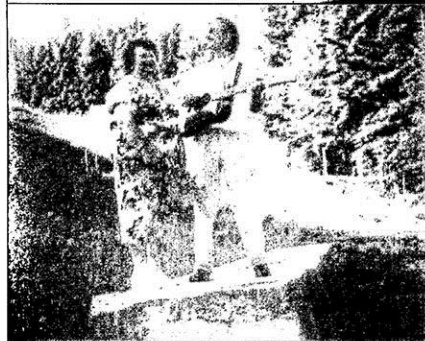
Omul bun este ființa
Ce-ți sădește-n piept credința
Doar în dragoste, mereu.

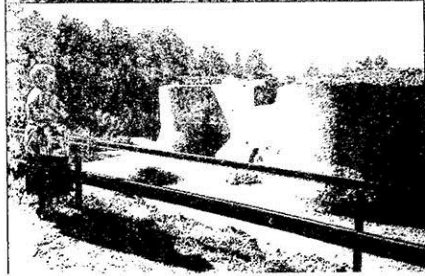
Refren: Nu credem în iluzii și descântec,
Suntem bătuți de griji și de nevoi,
Dar viața se transformă într-un cântec,
Când Sofia revine printre noi.
25.10.1955

Ion COZMEI

O căldură ciudată mi se risipește prin suflet, în clipa în care îmi aduc aminte de prietenii pe care îi am acasă și care mă așteaptă cu nerăbdare. Strâng foile și ziarele în care s-a scris despre mine și, în vreme ce mă îndrept spre vameșii români, mi se pare că până și vântul aspru al pusei freamătă pe ritmul melodiei compusă de inginerul Vasile Tănase ca să însoțească versurile poetului Liviu Popescu:

Un dor fără astâmpăr o cheamă mereu
În Bucovina cea cu brazi și mesteceni
Și drumul e lung, dar pentru ea nu e greu,

Căci vestea că vine e-acum la prieteni.

Aici nu-i oriunde, i-o spune simțirea.

Aici e acasă, în ograda cu pruni.

Aici, ca un pisc, e toată-amintirea

Și viața de tânăra, cu anii cei buni.

Un dor fără astâmpăr o cheamă mereu

Și-n simțire mare viața ți-o închină,

Dă-i, Doamne, puterea de-a răzbi prin greu!

Dă-i, Doamne, Sofiei, partea de lumină!

Poate că pentru un ochi străin, cuvintele acestea nu înseamnă mare lucru, dar pentru sufletul meu ele înseamnă tare mult. Și nu pentru că-mi sunt dedicate, ci pentru că îmi reamintesc, mereu și mereu, despre rostul pe care singură mi l-am găsit pe pământ. Cât timp omul are pentru ce trăi, trăiește. Cât timp omul vrea să înșenineze zilele altuia, sufletul lui se regenerează, existând în tinerețea fără de bătrânețe despre care vorbesc legendele cele vechi.

Mă îndrept spre vameșii patriei mele și le zic:

- Bună dimineața, domnilor, și vă rog frumos să-mi spuneți de ce trebuie să chinui eu, de-aseară, aici, în graniță? Eu am două infarcturi și sunt așa de bolnavă și atât de sleită de câte probleme au mai trecut prin viața mea. De ce mă țineti, aici, ca pe un dușman? Ce fac eu rău, dacă vin cu pachete pentru oameni care au nevoie de alimente, de medicamente, de îmbrăcăminte? Uitați, am aici hârtia de la Crucea Roșie din Muhldorf... De ce trebuie să mai sufăr eu: pentru că fac cuiva o bucurie? Eu nu pot să-i ajut cu un pachet, dar măcar să-i bucur! Că doar ce-i un pachet de 20 de kilograme la o familie necăjită?

Mă simt atât de necăjită și de revoltată încât scot zierele și poeziile și le îndes în mâinile vameșilor:

- Poftim, citiți!

Și ei încep să citească, parcă amuzați de încrâncenarea mea. Citesc cu voce tare, apoi glasurile încep să le tremure, iar două doamne, martore ale întâmplării, izbucnesc în lacrimi. Când termină de citit, vameșii îmi înapoiază ziarele și fila ruptă dintr-un caiet studențesc și-mi fac semn că pot să intru în țară. Seamănă vameșii de azi atât de mult cu ostașii de odinioară, cei care au avut curajul să le zică rușilor: *Aceștia rămân aici, că-s de-ai noștri!* Sufletul românului are o duioșie inconfundabilă, pe care puțini o cunosc pentru că nu știu dinspre ce punct cardinal al simțirii se poate ajunge la sufletul adevărat al românului.

De ce să mai piară capra vecinului?

Din 1992 încoace, îmi petrec ziua de naștere numai în România, între prieteni. Vin oameni și din București, și din Timișoara, și din Germania, și din Canada să ne veselim împreună. Și vin oamenii din satele vieții mele pentru că mi-s dragi oamenii aceștia de sub streășina Obcinilor și vreau să le ofer, în ziua aceea de mai, câte o mică amintire. Fac în zilele dinaintea celei aniversare, sute de pachete identice ca să nu provoc discordie. Întâmpin anul nou al planetei în Franța, în Canada, în Asia, în Grecia, în Rusia, în Germania. De fiecare dată întâmpin anul nou al lumii de pe un alt meridian al planetei, dar anul nou al Sofiei Katharina Fuchs îl întâmpin numai în Bucovina, adică acolo unde mi-s pentru totdeauna rădăcinile, adică acolo unde mi se simte sufletul poleit cu aur și unde pot auzi pădurile povestind prin glasul de o tulburătoare frumusețe al Sofiei Vicoveanca.

Acasă, adică aici, unde am văzut pentru prima dată lumina zilei, și Dumnezeu e mai aproape de oameni, pentru că numai aici există prietenia în toată splendoarea ei. Ca aerul curat există prietenia și o poți respira în fiecare clipă a zilei. Aici, aniversările mele sunt niște ode închinat prieteniei. Mai în glumă, mai în serios, epigramistul și poetul Emil Ianuș Iureștean a realizat o cronică rimată a unei astfel de sărbători, cea din ziua de 2 mai a anului 1994. O recitesc în nopțile mele de singurătate, în nopțile în care mi se face așa un dor de Bucovina încât mi se taie respirația:

*Ani mulți cu sănătate să ne trăiești o mie
Și cât mai des la Nordic cu toți să ne-nțâlnim*

Mai plini de bunăstare, mai plini de bucurie.
Fiica României, noi asta ți-o dorim!

E zi de primăvară și e și zi de pască
Dar e și mai frumoasă când noi sărbătorim
Și ziua-n care Sofi a vrut ca să se nască.
Mulți ani cu sănătate! Noi asta ți-o dorim!

În cinstea zilei tale să rădă-n floare creanga
Și păsări în pădure cântând să auzim,
Iar azi, aici, să cânte chiar Doamna Vicoveanca,
Fiica României, noi asta ți-o dorim!

Din codrii Voivodesii lipsește o tulpină
Care-a plecat din țară, dar a plecat puțin,
Căci ea mereu revine aici, la rădăcină.
Fiica României, noi asta ți-o dorim!

Românul dus de-acasă pe căi de pribegie
Își poartă-n lume pașii pe-al drumului destin
Dar sufletu-i rămâne la MAMA-ROMÂNIE.
Fiica Bucovinei, noi asta ți-o dorim!

E mândră Federala, acolo sunt bogații,
Dar nici cu românașii rușine nu pățim
Căci dacă vrem, cu dânsii, desfășurăm Carpații
Cum au făcut germanii cu zidul din Berlin!

Să curgă odobescul, să curgă și cotnarul,
În cupele speranței cu care să ciocnim,
Căci ea, prietenia, mai spulberă amarul.
Fiica României, noi asta ți-o dorim!

Mormântul mamei

Petrică

Casa din Voievodasa

Primarul
bolșevic al
Clitului

*De-aceea azi, prieteni, noi suntem invitați
De româncuța noastră aici ca să venim
Să ne-amintim o clipă că toți români-s frați.
Fiica României, noi asta ți-o dorim!*

*Și dacă noi ne tragem din daci și din romani
Atunci ca încheiere atât mai poruncesc:
Distinsa Vicoveanca să-ți cânte "La Mulți Ani".
Fiica României, eu asta ți-o doresc!*

*Aprindeți lumânarea și-aprindeți gând curat
Apoi ciocniți și ouă c-așa e la creștini
Și să cântăm cu toții "Hristos a înviat".
Fiica României, noi asta ți-o dorim!*

În 1994, Sfintele Paști au coincis cu sărbătorile prieteniei dintre oamenii dintr-un preafieric colț de Bucovină. Și-a fost, acolo, cu sufletul ei cald și cu neasemuitu-i cântec, Sofia Vicoveanca, Sofia care ne cuprinde și ne reprezintă pe toți.

Acolo, departe, în sudul Germaniei, când mi-e dor de obcini, când mi-e dor de voi toți, fac să răsune cântecul Sofiei Vicoveanca și vă aud vorbindu-mi, unul câte unul, pe toți cei care-mi sunteți dragi. Cântă Vicoveanca și-ți aud ție sufletul, Violeta, Vasile, Livia, Liviu, Ioane, Emile, Costică, Marie, Raveica, Petrică, Mihai, Doina, și tu, nume de prietenă sau de prieten care nu-mi țâșnești pe buze în clipa asta grăbită în care-mi povestesc sufletul. Și n-o fac din vanitate, ci din nevoia de a încerca să vă conving că eu v-am înțeles și, dacă v-am înțeles, apoi numai cu dragoste vă pot privi.

În Germania, mă întrebă oamenii ce se întâmplă cu România, țara aceea care a fost, odinioară un rai pe pământ.

- Se îndreaptă lucrurile spre bine, le răspund. S-au făcut, deja, drumurile, societatea se îndreaptă spre normalitate, iar în mileniul ce va

să vină nicăieri în lume nu va fi ca în România, țara hărăzită de bunul Dumnezeu cu de toate.

De fiecare dată când întâmpin în România anul nou al Sofiei Katharina Fuchs, visez cu ochii deschiși clipa în care voi dărâma casa zidită în tinerețe ca să zidesc o alta nouă, cu multe, multe camere, cu baie cu ozon și cu o mică brutărie în care să fac comuri și plăcinte căroră să li se ducă vestea. Visez sâmbetele și duminicile când voi sta sub merii din livadă cu prietenii, lângă grătare sfărâind și lângă ulcioare smălțuite pline cu vin curat de Cotnar. Au trecut peste noi toate urgiile istoriei, pe toate le-am îndurat cu cuminenie, așa că se cuvine să mai și sărbătorim, prieteni!

Toți trebuie să vă faceți visuri asemănătoare și să luptați pentru împlinirea visului vostru. Nu trebuie să mai cărăm peste cumpăna dintre milenii cenușile din viața de până acum și cenușile dezamăgirilor. Putem renaște și fi fericiți doar dacă ne vom dori din tot sufletul aceasta. De ce să mai piară capra vecinului, când putem cere bunului Dumnezeu să ne dea fiecăruia câte o cireadă de vite de rasă. Eu cred că și Dumnezeu s-a cam mîhnit pe omenirea care vrea moartea caprei vecinului și-așteaptă și El cu speranță clipa în care oamenii se vor ruga pentru pogorârea raiului pe pământ. Numai că ruga aceasta, ca să fie ascultată și împlinită, nu se face cu vorbe, ci cu fapte. Ce vizezi cu ochii deschiși creează cu mâinile tale, și-atunci viața îți va fi o binecuvântare, omule, prietene!

Dușmani și prieteni

În Polonia încă n-am reușit să ajung, deși am dat ocol lumii întregi, ba chiar în câteva rânduri. Sufletul, domic să revadă imaginile duioase ale copilăriei, se arată a fi din ce în ce mai nehotărât; ba îmi zice: *Hai să-i vedem pe urmașii lui Klimcec! Hai să vedem casa din Voievodatul Katowice căreia tata, într-un singur an, i-a redat tinerețea de odinioară!* Dau să-mi umnez îndemnul sufletului, și-atunci el parcă se sperie, parcă lunecă într-o lume înfricoșată, o lume cioplită în țurțuri albaștri în care numai singurătate și frig se poate respira: *Ce să cauți tu acolo? Casa aceea o fi fost prefăcută în ruine de aprigele harțe ale războiului; bătrânul Klimcec s-o fi stins de amar și de însingurare. Nici școala spre grăbeai, cândva, prin zăpezi nu mai există, probabil. Și-atunci, ce să mai cauți tu acolo?*

În felul lui temător de a fi, sufletul are dreptate. El nu chibzuiește, el este asemenea unei vietăți care adulmecă în aerul fraged toate necazurile posibile și pericolele care-l pot pândi. Și totuși, va trebui să ajung, odată și odată, în Polonia, chiar dacă nu voi mai găsi acolo nimic care să-mi poată aminti de copilăria mea rătăcită pe drumurile Europei însângerată de ultimul mare măcel planetar. Va trebui să ajung acolo pentru că încep să înțeleg ce mă mână și ce mă cheamă spre Polonia: oamenii.

Numai cine a avut de suferit calvarul bejeniei poate să-i înțeleagă pe oameni planetei așa cum sunt ei cu adevărat. Am avut parte de repetate bejenii, dar abia acum înțeleg ce zestre fabuloasă are omenirea în oamenii ei obișnuiți, în oamenii care se nasc pentru a îmblânzi brazdele pământului, pentru a înălța o casă și pentru a trăi dumnezeiește câte o mică poveste de dragoste. Oamenii obișnuiți sunt asemenea buruienilor

pământului, adică există cu o frumusețe a destinului sălbatic de tulburătoare. Am văzut, la Zator, pe vremea când eram încă prea fragedă ca să pot înțelege, în ce constă frumusețea adevărată a vieții. I-am văzut pe Andrej și pe Danuta fericiți că dă mugurul pe ramuri, i-am văzut fascinați de înfloririle primăverii și extaziați în fața miracolului transformării florei în fruct. I-am văzut sărbătorind clipele fiecărui anotimp cu neascunsă bucurie, i-am văzut cheful și dansând, i-am văzut trudind pe ogoare, dar ignorând truda. Pentru omul obișnuit, truda nu-i o povară, ci o treaptă spre desăvârșire, *Vezi copacul acela?*, m-a întrebat, odată, bătrânul Klimcec. *Îl văd, e tare frumos!*, i-am răspuns, privind spre mărul înflorit de la marginea drumului. Bătrânul a cătat în jur, hoțeste, de parcă dorea să se asigure că nu-l vede și aude nimeni, apoi mi-a zis șoptit: *Fetișo, în copacul acela mi-am ascuns eu tinerețea ca să-mi poată supraviețui.*

În anii care au urmat, în viața mea de om obișnuit, cred că am jînut cont. întotdeauna și aproape instinctiv, de exemplul bătrânului polonez, punând peceata sufletului pe fiecare lucru pe care l-am făcut sau doar am fost părtaș discret al miraculoasei lui zămisliri. Cine are drum de făcut între Rădăuți și Cîmpulung Moldovenesc o să zărească, în creștetul munților, un monument care reprezintă o palmă uriașă care salută cerul. Monumentul a fost ridicat în cinstea ostașilor români care au croit drumul acela fantastic de frumos. Ca și bătrânul Klimcec, polonezul care și-a pitit tinerețea într-un măr înflorit, în monumentul acela se mi-am ascuns și eu tinerețea cu toate visele și speranțele ei.

Trecătorule, când vei poposi pe muntele Palma și vei zări gestul acela aproape semeț

prin care piatra cinstește vrednicia omenească, adu-ți aminte și de tinerețea Sofiei Katharina Fuchs, lăsată acolo ca să se bucore alături de toți cei care, și în mileniul care va să vină, vor poposi pe muntele Palma pentru a-și împli sufletele cu frumusețea solemnă și inconfundabilă a Obcinilor Bucovinei!

*

Multă vreme, n-am putut înțelege ce-i împinge spre rău, spre dezumanizare, pe cei născuți într-o casă de oameni obișnuiți. Multă vreme, m-am tot întrebat ce lăuntrice îndemnuri diavolești i-a pus pe pe unii să comită lucruri care îți pot înnegura bătrânețea, dacă ai un suflet de creștin în tine. De pildă, stau și mă întreb ce l-a determinat pe măruntul trepăduș comunal de partid să vândă biserica catolică din Dealul Ederii pentru a fi transformată în complex comercial? Sau cu ce justificare față de sufletul său a putut Vasile Balcan să izgonească din casa ei o văduvă cu șapte copii? Mobilurile unor astfel de monstruoziități mi se par cu atât mai greu de înțeles, cu cât am avut de înfruntat reprezentanți ai celor mai temute organe de opresiune din lume, iar ei s-au manifestat cu atâta înțelegere, cu atât surprinzător umanism, încât până și faima proastă a serviciilor pe care le întruchipam a prins să nu mai aibă credibilitate deplină în fața ochilor mei. Am întâlnit gestapoviști, enkavediști și securiști care m-au privit ca pe un om, ca pe un seamăn de-al lor. Ce i-a făcut pe ghestapoviști să ni-l lase nouă pe tata, în loc să ne impuște pentru împotrivire și să-l ducă pe tata în linia întâi? De ce tocmai ghestapoviștii au dat dovadă de înțelegerea care i-a lipsit lui Vasile Balcan? De ce s-a putut ca un ofițer NKVD să ne ofere câteva căpățâni de zahăr ca să putem supraviețui, atunci când ne-a găsit clărâmați de foame și de istovire lângă ruinele Dresdei, când s-a putut pasi măcar o vorbă bună din partea Eugeniei Balcan, când a venit, cu bărbatu-său și copilul, în casa noastră din Dealul Ederii?

În privința ghestapoviștilor și enkavediștilor, cred că m-am dumirit. Pe ei războiul i-a smuls de la rostul lor de oameni obișnuiți, iar noua situație doar îi derutase. Puteau înțelege destinul unei familii pentru că aveau și ei, undeva, câte o familie căreia îi duceau dorul, fără să mai fi punit vești, fără să știe dacă o vor mai vedea vreodată.

Dar Balcan? Dar Eugenia? Ei ce-au gândit, cum și-au motivat în fața Dumnezeuului pe care fiecare îl poartă în suflet monstruoziitatea de

odinioară? Dar ceilalți vătămători ai soartei altora, dar maricile și anișoarele curtezan, dar delatorii anonimi care trimiteau periculoase denunțuri răutăcioase securității, ei cum își motivează, astăzi, când, datorită vârstei, judecata de apoi se află în vârful degetelor, blăstămățiile de odinioară? Am nevoie de un răspuns, pentru că viața omului fără răspunsuri la întrebările pe care și le pune rămâne pe veci neîmplinită. Și, pentru că am nevoie de răspunsuri, plec în căutarea celor care mi-au greșit, de-a lungul anilor, ca să-i iscodesc și să încerc să-i înțeleg. Nu am a-i ierta, pentru că numai bunul Dumnezeu iartă. Eu am doar a-i înțelege.

*

Peste una dintre maricile de odinioară care mi-au făcut tinerețea un calvar dau în mod întâmplător. E funcționară într-un oficiu oarecare și privește cu ostilitate spre lume, de parcă lumea întreagă ar fi vinovată de devierile tragice ale destinului ei. A eșuat într-un sat oarecare, în preajma unui bărbat alcoolice, iar pântecul ei a rodit un copil diform precum zvâpăiatele ei tinereți.

- Nu te-ai temut niciodată de pedeapsa lui Dumnezeu, atunci când călcai pe sufletul altora?, o întreb. Nu-ți pui, acum, întrebarea dacă netericitul tău copilăș nu are menirea să-ți amintească zilnic păcatele de odinioară?

Femeia nu răspunde. Pentru ea, propriile păcate n-au greutate. Se simte nedreptățită de soartă, iar falsul sentiment al victimizării o îmbătrânește și mai mult.

- Vezi, îi zic, și eu am fost una dintre victimele tale. Dar mi-am rupt lanțurile umilinței și trăiesc liberă. Am cinci copii frumoși ca lumina zilei și zece nepoți ca un dar ceresc. Ar trebui să-i vezi ca să înțelegi, măcar acum, cum trebuia să-ți trăiești proapria-ți viață.

Nu știu dacă mă aude sau dacă mă înțelege. Ea vegetează tembelizată de nenorocirile pe care singură și le-a abătut asupra sa.

Când ies în stradă și văd copacii și florile, simt nevoia să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru că m-a ferit de suferințele nedemne. Mult amar am mai avut de îndurat în viața asta, dar toate necazurile de peste ani au verticalitatea martiriului. Ele au fost doar încercări, unele mai grele, altele mai ușoare. N-am dreptul să mă plâng, din moment ce paharul amar nu mi-a maculat sufletul. Suferința și tragedia înobilează, dacă nu și le provoacă omul singur prin indolență și prin nepăsare față de sufletul celuilalt.

*

Pe Mihai Pop, primarul Clitului din anii de prigoană bolșevică, omul care ne-a scos din casa noastră cu o căinoșenie a sufletului imposibil de catalogat, îl găsesc la Țimșoara, în celălalt capăt al țării. L-am căutat ani în șir și-abia în 1997 am putut da ochi în ochi cu ticălosul care ne-a modificat tuturor destinele. Copiii și bătrânii sunt, cu rare excepție, oameni de o tulburătoare frumusețe. Dar nu și Mihai Pop, care n-a îmbătrânit într-un înțelepciune. Are încă alura și privirea tăioasă, brutală, a unui om rău, gata în orice clipă a zilei pentru o nouă blăstămăție.

Îi spun cine sunt, îi spun de unde vin, îi spun că vreau să înțeleg de ce ne-a gonit atunci, în 1945, ca pe sălbăticiuni din casa înălțată cu mâinile noastre.

- E vina istoriei, femeie... Eu nu eram decât o biată roțiță...

Mă prefac satisfăcută de răspuns și-i cer să ne fotografiem împreună. În definitiv, eu nu caut decât să-mi reîmprospătez amintirile care mă pot ajuta să-mi retrăiesc și în liniște copilăria. Și micul tiran acceptă. Se îmbăfoșează în scaun, își caută o poziție trufașă, dar n-are tăria de a privi cu franchețe în obiectivul aparatului de fotografiat. Pe neașteptate, îl întreb:

- Dumneata crezi în Dumnezeu? Ai un Dumnezeu care să-ți vindece bătrânețile de singurătate?

- Cred, cum să nu cred!?, răspunde fără ezitare.

Și mi-l și închipui mergând, duminică, în fața altarului pentru a-și simți, după aceea sufletul împăcat. Și mi se face milă de stăruința lui în ticăloșie, dar nu i-o zic.

- Și-acum, de ce ai venit? Și-acum, ce vrei de la mine?, întreabă la despărțire, primarul bolșevic al Clitului de odinioară.

- Ce să vreau, domnule Pop? Ce, poți dumneata da timpul înapoi cu o jumătate de secol ca să-mi pot retrăi viața așa cum aș fi vrut eu s-o trăiesc? Am vrut să văd și să înțeleg ce te apropie pe dumneata de Hitler și de Stalin, dar constat că nu te apropie nimic. Dumneata ai fost croit dintr-o altă plămădă, dintr-una amorfă, dar cu mult mai nocivă.

Părăsesc Timișoara cu un dram de turbure amărăciune în suflet. Înțeleg că răutatea cotidiană izvorăște din deturnarea omului de la rosturile sale firești. Dacă-l rupi pe om de la mângâierea brazdei străbune, de la zidirea unei case și de la trăit o unică și inconfundabilă poveste de dragoste, omul acela își pierde identitatea. Se alterează și începe să-și închipuie că numai mintea lui poate separa binelile de rău și, în consecință, începe să hotărăscă în numele altora. Cel puțin, asta își închipuie el atunci când se lasă fascinat de iluzia unei strălucitoare cariere, deși, de cele mai multe ori, cariera nu-i decît o și mai cumplită îndepărtare a omului de rosturile sale firești.

*

Poetul Ion Cozmei știe ca nimeni altul să împerecheze cuvintele în rime gingașe, rime ca un filigram împodobind poeme mângâietoare. Mi-a închinat câteva cântece poetul Ion Cozmei, cântece pe care le recitesc de fiecare dată cu o altă încântare pentru că ele îmi descoperă sufletul așa cum este el. Nu știu cât de valoroase sunt cântecele acestea din punct de vedere literar, dar eu le prețuiesc ca pe niște bijuterii create anume pentru a-mi bucura sufletul prin precizia cu care surprind adevărul. Zice poetul în poemul *Sofia e iarăși printre noi*:

*Orișunde-n lume viețuiește,
Omul e purtat de-un ideal,
Iar în suflet tainic locuiește
Dorul pentru locul său natal.*

*Dorul nu cunoaște nici o limbă,
Nu poți în valență să-l îmbraci,
Dorul în iubire se preschimbă
Și se-ntoarce trainic la cei dragi.*

Refren:

*Mama Sofia, mama Sofia,
Bine-ai revenit în Bucovina!
Mama Sofia, mama Sofia,
Fie-ți viața tandră ca lumina!*

*Dacă te-ai născut în România,
Porți în suflet primele iubiri
Și ca un ecou copilăria
Răscolește calde amintiri.*

*Clitul se transformă-ntr-o poveste,
Sucevița cerne calde ploi,
Printre oameni lunecă o veste:
Sofia e iarăși printre noi.*

Refren:

*Mama Sofia, mama Sofia,
Bine-ai revenit în Bucovina!
Mama Sofia, mama Sofia,
Fie-ți tinerețea ca lumina.*

Versurile acestea au fost scrise pe 24 aprilie 1995, iar, de atunci, le-am tot purtat cu mine prin toate zările lumii ca să-mi reamintescă, în fiecare ceas al zilei, de oamenii frumoși ai Bucovinei.

Fiecare întoarcere acasă a fost pentru mine o nouă sărbătorească bucurie, încredințată memoriei vremii de către aceiași prolific scriitor Ion Cozmei. "Am văzut, scria poetul în 1995, pelicula în care Sofia Vicoveanca dedica din suflet primosul său de cântec și recunoștință "mamei Sofia", în care epigramistul și poetul Emil Iancu închina un poem de mulțumire "ficei Bucovinei", cu prilejul zilei sale de naștere. Am văzut-o pe "mama Sofia", pe "ficia Bucovinei" împărțind daruri celor veniți să-i spună "la mulți ani" în ziua a doua a Sfințelor Paști. Impresionat de toate acestea, încerc acum, "post factum", să scriu câteva cuvinte despre "mama Sofia".

SOFIA-KATHARINA FUCHS s-a născut pe 2.V.1932 la Clit-Arbore. După moartea tatălui în cel de-al doilea război mondial (înmormântat la Clit), mama Sofiei împreună cu frații ei se retrage în Germania. Sofia rămânând în România până în 1978. Stabilindu-se apoi la Waldkreiburg, în Germania, Sofia a reușit prin propriile-i forțe să-și orânduiască viața gospodărește, alături de copiii care au însoțit-o. Dar oricât de îndestulătoare este viața Sofiei și a familiei ei în Germania, nostalgia copilăriei și a adolescenței din Bucovina o însoțește oricând și oriunde. Amintirea locurilor natale, dorul după prieteni și cunoscuți o fac pe "mama Sofia" să revină în România de câte ori se poate. După 1989 a trecut ganița spre România de 3-4 ori pe an. De fiecare dată nu a venit cu mâna goală. Dar cel mai mult îi place Sofiei să revină în zona Rădăușilor la începutul lunii mai, spre a-și putea serba ziua de naștere în mijlocul prietenilor români, pe care îi consideră frați de suflet. "Deși sunt nemțoaică și trăiesc în Germania, sufletul mi-a rămas aici, aici în Bucovina, unde am văzut pentru prima dată lumina zilei și unde mi-am petrecut cei mai frumoși ani ai copilăriei... Muzica populară românească m-a încântat întotdeauna, iar acum, în

casă mea din Germania, cântecele Sofiei Vicoveanca încântă și sufletele nemților, în fața cărora mă mândresc că m-am născut pe aceste nemuritoare meleaguri."

Destăinuindu-se uluitor de firesc, Sofia cea purtând în buzunarul de la inimă vatra natală a satului bucovinean cultivă cu discreție în spațiul german o floare rară: cea a altruismului specific bucovinenilor. "Îți mulțumim, mama Sofia!", scria, în 1995, poetul Ion Cozmei, surprinzând, în doar câteva fraze, niște adevăruri care vor rămâne valabile până în ultimul ceas al vieții mele pe pământ.

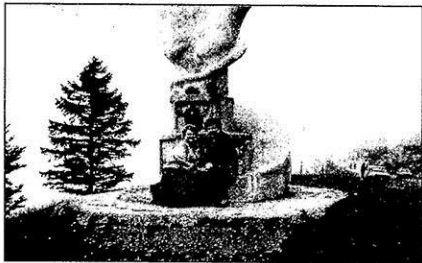
*

Fără îndoială, noi, românii, avem o mulțime de păcate. Unele - reale, altele - pe care ni le inventăm singuri, precum și cele pe care le născocesc alții. Trăiesc în Germania, mă trag dintr-un neam străvechi de nemți sosiți în Bucovina din munții Pădurea Neagră, dar mă simt la fel de româncă precum oricare altul dintre concetățenii mei. Sunt româncă pentru că nu pot trăi fără prieteni, fără să dau binețe oamenilor pe care-i întâlnesc în cale și să-i întreb: *Vezi cu ce zi frumoasă ne-a învrednicit bunul Dumnezeu, astăzi?* Sunt româncă pentru că mă emoționează până la lacrimă cântecele Sofiei Vicoveanca și pentru că mă simt acasă, adică liberă și fericită, numai în Bucovina în care am văzut lumina zilei. Sunt româncă în fața neșoaicelor din Waldkraisburg, cărora le duc ouă încondeiate și broderii de acasă și le zic: *Nimeni nu mai știe să facă lucruri atât de frumoase ca româncele mele!* Sunt româncă pentru că am înălțat o casă la Voivodeasa și pentru că n-am vrut niciodată să mă fac transfug, să încalc legile patriei mele dragi. Sunt româncă pentru că așa au prorocit ostașii români, în 1945, când s-au împotrivit deportării noastre în Siberia zicându-le rușinilor: *Aștia rămân aici pentru că sunt ai noștri!* Și, în stărșit, sunt româncă pentru că am trăit în mijlocul multor popoare europene și nicăieri n-am întâlnit prietenia pe care numai în România o poți afla. Prietenia românească vindecă

toate cicatricile istoriei. Prietenia te întremează și te face imună la asalturile virușilor tip pop, balcan sau pruteanu. Prietenia este esența acestei națiuni care merită de la istorie mult mai mult decât celelalte.

- Cât timp crezi că ai să mai rezisti cu drumurile spre România?, mă întreabă, mereu și mereu, o vecină din Waldkraiburg. Ai tot ce îți trebuie aici, de ce te tot spetești și îți ruinezi sănătatea cărând pachete în România?

Odată și odată, o să-i spun vecinei povestea românească a pășării care aduce apă vie și o să-i explic că toate drumurile mele înseamnă o veșnică și mereu repetabilă căutare a stropului miraculos de apă care-ți redă puterea de a trăi. De câte ori vin în România, eu mă vindec. Când n-oi mai putea veni, înseamnă că mi s-o fi terminat ghemul, dar nu-i bai, chiar și atunci m-oi putea reîntâlni cu prietenii pentru că și eu voi exista cât vecii prin streășina albastrie a pădurilor Obcinilor Bucovinei, prin gestul semeț al pietrei care salută veșnicia din creștetul muntelui Palma. Nimic din ce-au fost vârstele mele nu s-a irosit. Eu exist întreagă dintr-un capăt într-altul al Bucovinei, iar felul acesta de a supraviețui istoriei nu se poate învăța decât aici, acasă.

Sofia Katharina Fuchs

mireasa tiranilor

Se dedică Bucovinei, României
și tuturor prietenilor care
mi-au dat mereu putere de viață.

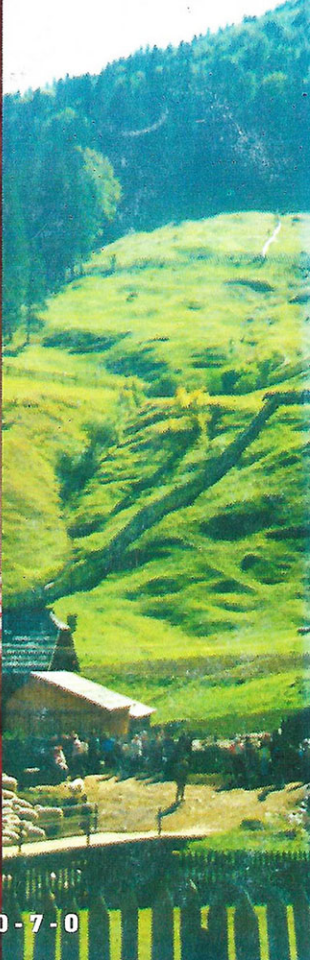
11.12.1998. Suceava Sofia
Bucovinei, România, Rădăuți 19.12.1998.

503 1999 Margineea.

Sofia Fuchs

Mit. Liebe
den Eltern
Carmen, 5.12.1999
Sofia Fuchs

S. F. 1998

I.S.B.N. 973 - 98650 - 7 - 0